…РОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

45-дахи жэлээ гарана.

…БУРЯАД ҮНЭН

…Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

…9 (11637) | 1968 оной февралиин 15, четверг | Сэн 2 мүнгэн

ТАБАН ЖЭЛЫЕ — БОЛЗОРhОО УРИД!

ШЭНЭ ХОЛОДИЛЬНИК

Турунтаево тосхондо оньhожоруулагдамал ехэхэн холодильник баригдажа байна. Түхеэрэлгэнь бэлдэгдэнхэй. Тэрэнине ашаглалгада оруулха бэлэдхэл түлэг дундаа.

17 тонно хүрэтэр эдеэ хоолой зүйл хадагалха тэрэ холодильник зундаа аймпотребсоюзай магазинуудые хангаха байна. Тиигэжэ Прибайкалиин аймагай арад зониие hайн шанартай продуктаар хангаха асуудал шиидхэгдэхэнь.

В. ТОЛСТИХИН.

Абтаhан хурьгадаа hайнаар түлжүүлхэ

…8 оной февралиин 10-да республикын колхоз, совхозуудта …хурьган абтаа.
…ин, Улаан-Үдын, Яруунын аймагуудай ажахынуудта шэ… …hайнаар түлжүүлэгдэжэ байна.
…оной февралиин 10-най мэдээн:

…магууд	Хурьгадай оүхыдөө абтаhаниинь	Нёдондо абтаhаниинь	Гарзалhаниинь (проц.)	Нёдондо гарзалhаниинь (проц.)
Баргажанай	5.649	5.796	—	0,2
Бэшүүрэй	32.004	30.912	1,1	0,9
Зэдын	51.064	53.166	1,4	0,3
Яруунын	36.146	27.900	0,8	0,6
Загарайн	15.026	15.836	1,4	0,7
Захааминай	14.855	15.526	1,4	0,7
Хяагтын	33.695	32.185	1,2	1,5
Мухар-Шэбэрэй	48.250	48.950	0,9	0,6
Сэлэнгын	33.298	26.522	1,9	0,7
Ахын	901	1.700	4,3	—
Түнхэнэй	7.685	8.300	1,1	0,5
Улаан-Үдын	22.212	19.967	0,8	0,2
Хоринн	20.659	23.257	0,4	0,7

…толилогдоhон мэдээнүүд …харахада, олохон аймагуу… …нууд нёдондоной энэ …олон хурьга абаад бай… …ой. Яруунын, Хяагтын, …Улаан-Үдын аймагуудай колхоз, совхозууд энэ талаар онсо шалгарна. Бүхыдөө республикымнай ажахынууд 353.069 хурьга абаа гэхэ гү, али энэнь нёдондоной энэ үеынхиhөө 3437 толгойгоор олон байна.

Зуун хонин бүриhөө зуун хурьга абаhан тухай баяртай мэдээсэлнүүд орожо захалба. Загарайн аймагай Онохойн совхозой 1-дэхи отделениин дүршэл ехэтэй хонишон Василий Федотович Ерофеевэй отарын 530 хониншоо 530 хурьган абтаад, бүри hайнаар томо болгогдожо байна. Тиигэжэ түрүүшын «зуутан» тодорбо. Хоринн аймагай Анаагай совхозой суута хонишон Ойдоп Тапхаевич Тагаровай отарынхид мүнөө үедэ зуун хонин бүриhөө 98 хурьгатай болонхой.

Гэхэтэй хамта шэнэ түл абалгада дутагдалнууд олон ушарна. Энэ жэл нёдондонойхидо орходоо олон хурьгадай үхэл гарза ехэ. Бүхыдөө республика дотор нёдондоной энэ үеынхиhөө 1810 хурьган олон гарзалаа. Хурьгадай үхэл гарза Ахын, Сэлэнгын, Зэдын, Захааминай аймагуудта нёдондонойхиhоо ехэ.

Мүн хээли ехэтэй хонидые ханамжагүйгөөр харууhалжа, эдеэлүүлжэ байhанай эсэстэ аяар 3570 хонин хурьга хаяhан, 4368 хонин үхэhэн хурьга түрэhэн байха юм. Иимэ ушар Зэдын, Хяагтын, Хэжэнгын аймагуудай ажахынуудта олон үзэгдэнэ.

Үбэлэй шанга хүйтэн hуларнагүй. Тиимэhээ хони, хурьгадай харууhа, эдеэлүүлгэ улам hайжаруулжа, абтаhан нэгэшье хурьгаяа гарзада оруулхагүйе оролдоё.

…токарь Валентина Ганина Улаан-Үдын «Электромашина» …эшье хүдэлмэрилдэг бэшэ юм. Валентина басаган шада…раа шалгарна, халаан бүриингөө даабари 115—120 про… …дүүргэнэ. ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Валентина Ганина ажалдаа.
А. МАНТАЕВАЙ фото.

1030 ГРАММААР

ХЯАГТА. Погранична совхозой Харанхын, Борьёогой hаалиин гүүртэнүүдтэ үнеэд олоороо туталлана. Эндэ гансахан январь hара соо 54 тугал абтаа.

Энэ хоёр гүүртын тугалнууд тусхай байра соо түлжүүлэгдэнэ. Тугалнуудые дүй дүршэлтэй малшад харууhална. Тугалшад Г. Абдалова, Л. Абдалова, Колышева гэгшэд түсэбтэ табан жэлэй гурбадахи жэлдэ hайнаар хүдэлхэ гэжэ шиидээд, дээшэлүүлэгдэhэн уялгануудые абажа, тэрэнээ хэрэг дээрээ бэелүүлжэ эхилээ. Жэшээнь, Г. Абдалова Л. Абдалова хоёр даажа абаhан 39 тугалайнгаа түс бүриинь шэгнүүр суулхэдээ дундаа зэргээр 1030 граммаар дээшэлүүлнэ.

В. ЖАРКОЙ.

МҮРЫСЭНЭ

УЛААН-ҮДЫН АЙМАГ. Алексей Батуев Доржо Чойдонов хоёр Кировэй нэрэмжэтэ колхоздо ахалагша хонишодоор ажалладаг юм. Эдэ хоёр нүхэд жэл бүри хоорондоо мүрысэдэг заншалтай. Нёдондо эдэнэр мүрысэhэнэй ашаар ажалдаа ёhала амжалта түйлаа.

Мүнөө эдэ хоёр ана-мана хүдэлнэ. Тэдэнэр энэ жэл зуун ахэ хонин бүриhөө 90 хурьга түлжүүлхэ гэжэ шиидэнхэй. Хонишод энэ уялгаяа бэелүүлхын тула хаба шадалаараа оролдоно. Жэшээнь, Алексей Батуевай отара дээрэ 332 хонин түрэжэ, 329 хурьган абтаба. Харин Доржо Чойдонов 329 хониншоо 329 хурьга абаад, гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлнэ.

В. ИСТОМИН.

ЛЕКТОРНҮҮДЭЙ БҮЛЭГ

Табан жэлэй түсэбые болзорhоонь урид дүүргэхэ гэhэн үүсхэл гарахай. Ороной түрүү предприятинуудай гаргаhан энэ үүсхэлые Улаан-Үдын нарин сэмбын фабрикын, республикын бусад түрүү ажахынуудай—Хяагтын Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозой, Мухар-Шэбэрэй аймагай Суулгын совхозой коллективүүд, Кабанскын аймагай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд халуунаар дэмжээ. Мүнөө энэ хүдэлөөн үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Колхоз, совхоз бүхэн, фермэ, гүүртэ бүхэн, hаалишад, хонишод, үхэршэд бүхэн табан жэлэй түсэбые болзорhоонь урид дүүргэхын түлөө хам тэмсэжэ оронхой. Иимэ үе сагта соёлой хүдэлмэрилэгшэдэй — лекторнүүд-пропагандистнарай үүргэ ехэ.

Арад зоной дунда элдэб янзын асуудалаар мэдээсэл үргэнөөр хэжэ политическэ хүдэлмэри ябуулха ёhотой гэжэ партиин XXIII съездын шиидхэбэри соо хэлэгдээтэй. Уласхоорондын байдалаар, орон доторой хэрэг үйлэнүүд тухайда, мүн республика доторой, ажахын хүдэлмэри тухай хүн зондо үргэнөөр мэдээсэхэ гээшэ тон шухала. Энэ талаар хэлэхэ болоо hаа, Яруунын аймагай Эгэтын адагай «Знани» бүлгэмэй лекторнүүдэй хүдэлмэри hайнаалтай. Эндэхи дунда hургуулиин багшанар, медицинын хүдэлмэрилэгшэд, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд лекторнүүдэй бүлэгтэ ородог юм. Эндэхи багшанар-лекторнүүд «Победа» колхозой гүүртэ, отарануудта гарадаг тусхай үдэртэй. Суббото бүхэндэ Маарагта, Хангирай, hубарялгай hаалиин гүүртэ, отарануудай малшадта ошожо лекцинүүдые уншадаг, концерт табяад бусадаг гуримтай. Дунда hургуулиин ахалагша классуудай үхибүүд концертыень бэлдэдэг юм. Эндэхи багшанар-лекторнүүд эрдэм ухаанай ондо ондоо hалбаряар лекцинүүдые бэлдээд уншадаг гуримтай. Энээнтэйгээ хамта эдэнэр гэр бүлынхидэй дунда педагогическа эрдэм дэлгэрүүлдэг юм. Жэшээнь, дунда hургуулиин директор М. О. Орбодоев уласхоорондын асуудалаар, педагогикын темээр буряад хэлэн дээрэ лекци уншадаг, түүхын багша, hуралсалай талаар директорые орлогшо Ф. П. Хонгоров мүн лэ уласхоорондын асуудалаар, тоо бодолгын багша О. Ж. Жамьянов эрдэм, техникын hонинуудаар лекци уншажа мэргэжэhэн. Иигэжэ Эгэтын адагай интеллигенци малшадтай уулзадаг тусгаар үдэр тогтоонхой, соёл сурталай хүдэлмэри ябуулна.

Мүн Түнхэнэй аймагай Хуурай hубагай «Знани» бүлгэмэй гэшүүд-лекторнүүд үйлэдбэриин участогуудта гарадаг тусхай үдэр тогтоонхой. Эндэхи лекторнүүдэй бүлэгтэ 37 хүн ородог юм. Багшанар, хүдөө ажахын мэргэжэлтэд, «Восточные Саяны» колхозой хүтэлбэрилэгшэд, медицинын хүдэлмэрилэгшэд—бүлэгтэй эдэбхитэй лекторнүүд. Эдэнэр мүн лэ эрдэм ухаанай түс түс hалбаряар лекци уншадаг мэргэжэлтэйнүүд. Жэшээнь, хүдөө ажахын үйлэдбэридэ хими хэрэглэхэ тухай колхозой главна агроном О. С. Данилов, колхозой түрүүлэгшэ С. Д. Бельтаев колхозой үйлэдбэридэ ажахын тоосоо нэбтэрүүлхэ тухай лекцинүүдые уншана. Лекторнүүдэй эндэхи бүлгэм түсэбөө эртээнhээ табяад, томоор hиилүүлжэ бэшүүлээд, олониитын анхаралда үлгэдэг hайнтай. Лекциин болохо саг хүн зон эртээнhээ мэдэжэ абадаг.

Арад зоной дунда политическэ эрдэм дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ эдэбхитэй үүсхэлтэйгээр хүдэлдэг «Знани» бүлгэмэй лекторнүүд нютаг бүхэндэ бии гээшэ. Зэдын аймагай Дэрэстэй нютагай «Знани» бүлгэмэй лекторнүүдэй бүлэг республика дотороо эрхимүүдэй нэгэн мүн. Эндэхи лекторнүүд «Октябрьский» совхозой фермэ, гүүртэнүүдээр, бүхы hууринуудаар ябажа лекци уншадаг юм. Тэрээнhээ гадна эдэнэр хүдөөдэ үнгэргэгдэдэг ниитын хэмжээ ябуулгануудта, политическэ хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг заншалтай. Теоретическэ конференци тусхай темээр үдэшэ үнгэргэхэ, ярянай журнал мэтэнүүдые эмхидхэлсэдэг юм. Иимэ эдэбхи үүсхэлтэйгээр хүдэлмэрилдэг лекторнүүдэй бүлэгые тоолохо болоо hаа олон байха.

Лектор—партиин хараа шүгам нэбтэрүүлэгшэ, политическэ эрдэм дэлгэрүүлэгшэ, үзэл сурталай сусаршагүй хүдэлмэрилэгшэ мүн. Эдэнэр малшадай, таряашад-механизаторнуудай, модо бэлэдхэгшэдэй дунда лекци уншана Совет засагай 50 жэлэй баатарлиг түүхые хүн зондо ойлгуулна, уласхоорондын, орон доторой байдалда хабаатай үйлэ хэрэгүүдые шэнжэлхы нюдөөр сэгсолон, хүнүүдтэ хэлэжэ үгэнэ. Лекторэй уялга, харюусалгын үдэр бүри улам ехэ боложо байhаниинь элитэ. Совет хүнүүдэй эрдэм болбосорол хэлбэришэгүй ургажа байна. Тиимэhээ лектор бүхэн эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлхэ, онол аргаяа hайжаруулха ёhотой. Хүнүүдтэ юумэ ойлгуулхалаа тэдэнэй зүрхэ сэдьхэл хүдэлгэмөөр хэлэхэ эди шадидэ hураха гээшэ тон шухала.

Лекторнүүдэй эрдэм мэргэжэл дээшэлүүлхын тулада «Знани» бүлгэмэй аймагуудтахиншье, республиканскаашье организацинуудта эрдэм ухаанай түс түс hалбаряар семинарнууд үнгэргэгдэжэ байдаг юм. Эдэ бүгэдэ ехэ туhатай хэмжээнүүд мүн. Тиигэбэшье лекторэй эрдэмээ дээшэлүүлхэ арга ганса энэ бэшэ байhаниинь элитэ. Үдэр бүри хэблэл—газетэ, журналнуудые, тусхай литература уншаха гээшэ лекторэй эрдэмээ дээшэлүүлхэ гол арга мүн. Энээнгүйгөөр үе сагай сохисын hудаhа барихань бэрхэтэй. «Агуухэ Октябриин социалис революциин 50 жэлэй ой» гэhэн КПСС-эй ЦК-гай Тезисүүд, Октябриин революциин 50 жэлэй ойдо зорюулагдаhан материалнууд, нэн түрүүн КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Верховно Соведэй, РСФСР-эй Верховно Соведэй хамтын суглаан дээрэ нүхэр Л. И. Брежневэй хэhэн элидхэл лекторнүүдэй үдэр бүриин ажалда тон шухала байhаниинь элитэ.

РСФСР-эй «Знани» бүлгэмэй Буряадтахи организациин X конференци дээрэ эдэ асуудалнууд туhаа ехэ хөөрэлдөөн болоhон байна.

Уншагдадаг лекцинүүдэй удха шанар hайжаруулхын, бүхы дээрэнь лекционно пропагандые хүсэ, нүлөө ехэтэй болгохын тулада партиин райкомуудай, ажахынуудай партийна организацинуудай зүгhөө туhаламжа, хиналта хэрэгтэй. Тиигэбэл лекторнүүдэй бүлэгүүд хаа хаанагүй эдэбхи үүсхэлтэйгээр хүдэлдэг болохонь дамжаггүй.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

НҮХЭР П. Е. ШЕЛЕСТДЭ СОЦИАЛИС АЖАЛАЙ ГЕРОЙН НЭРЭ ЗЭРГЭ ОЛГОХО ТУХАЙ

Коммунис партиин болон Совет гүрэнэй үмэнэ ехэ габьяатай байhанайнь түлөө, түрэhөөр 60 наhа хүрэhэнтэйнь дашарамдуулан, КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, Украинын КП-гэй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь нүхэр **Шелест** Петр Ефимовичтэ **Ленинэй орден** ба **«Балта, Хадуур»** гэжэ алтан медаль барюулалгатайгаар **Социалис Ажалай Герой** гэhэн нэрэ зэргэ олгохо.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. ПОДГОРНЫЙ.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
1968 оной февралиин 13.

НҮХЭР ШЕЛЕСТ ПЕТР ЕФИМОВИЧТЭ

КПСС-эй Центральна Комитет болон СССР-эй Министрнүүдэй Совет Коммунис партиин ба Совет гүрэнэй элитэ ехэ ажал ябуулагша Танине 60 наhа хүрэhэн үдэртэйгнай дашарамдуулан, халуунаар амаршална.

Манай орондо коммунизмын мандахын түлөө, совет арад зонойнгоо ашаа туhада саашадаа үрэтэй hайнаар ажаллажа, ута наhа наhалха, удаан жаргал эдлэхыетнай, Петр Ефимович, Танда хүсэнэбди.

Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитет

СССР-эй Министрнүүдэй Совет

Карл Марксын түрэhөөр 150 жэлэй ойдо

Научна коммунизмын эшэ үндэhэ табигшын түрэhөөр 150 жэлэй ойтой дашарамдуулан, Карл Марксын үзэл суртал нэбтэрүүлхэ хэрэгтэ профсоюзна эмхи зургаануудай хабаадалсаха тухай ВЦСПС-эй секретариат тогтоол гаргаба.

Клубуудта, культурын байшангууд болон ордонуудта, улаан булангуудта лекци, элидхэл, хөөрэлдөө эмхидхэхэ, кинофильмүүдые харуулха хэрэг профсоюзуудай соведүүдтэ, комитедүүдтэ даалгагдаа. Марксын ажабайдал ба ажал ябуулга тухай намтар ба уран hайханай литератураар библиотекэнүүдтэ уншагшадай суглаанууд үнгэргэгдэхэ юм.

ВЦСПС-эй Уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй институт теоретическэ конференци 1968 оной апрель—май hара соо үнгэргэхэ болоно.

(ТАСС).

СССР-эй арадай хиналтын комитедүүдэй хүдэлмэрилэгшэдтэ, бүлэг болон постнуудай гэшүүдтэ, бүхы эдэбхитэдтэ

Хүндэтэ нүхэд!

КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, СССР-эй Министрнүүдэй Совет хадаа Совет гүрэн дотор хиналтын зургаануудые бии болгоhон сагhаа хойшо 50 жэлэй ойн гүйсэhэнтэй дашарамдуулан, арадай хиналтын зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдые, мүн бүхы эдэбхитэдые үнэн зүрхэнhөө амаршалжа, амар мэндэ хүргэнэ.

Агуухэ Октябриин социалис революциин илан мандаhанай hүүлээр, В. И. Ленинэй үүсхэлээр байгуулагдаhан хиналтын зургаанууд хадаа гүрэнэй болон ажахын албан газарай ажал ябуулгые hайжаруулха, обществын ажал хэрэгүүдые хүтэлхэ хэрэгтэ ажалшадые хандуулха талаар Коммунис партиин ба Совет правительствын гарта айхабтар шухала зэбсэгүүдэй нэгэн болоно, СССР дотор социализм байгуулхын түлөө тэмсэлдэ нилээд ехэ үүргэ дүүргэhэн байха юм.

Арад зоной зүгhөө хиналта табиха эрхэ гээшэ ажалшан зондо социализмын олгоhон гайхамшагта ехэ аша үрэнүүдэй нэгэниинь болоно. Манай гүрэн үргэн ехэ ниитын хиналта табиха гэжэ үнэнhөө хүсэнэ.

Совет засагай тогтоhонhоо хойшо арадай хиналтын зургаанууд партиин ударидалгаар ябажа, айхабтар ехэ ниитын хүсэн болоод, тэдэнэй ажал ябуулгада олон түмэн хүдэлмэришэд, таряашад, интеллигенци, профсоюзай, комсомолой, мүн бэшэшье ниитын эмхинүүдэй түлөөлэгшэд эдэбхитэйгээр хабаадалсана. Хиналтада олооро хабаададаг, ажахын болон соёл болбосоролой байгуулалтын бүхы hалбаринуудта саг үргэлжэ хиналта табидаг, энээн тухай олондо дуулгадаг байhан ушар социалис экономикые бүхы хэмжээгээр дэбжүүлхын түлөө, гүрэнэй журам заршам болон социалис хуули ёho бэхижүүлхын түлөө тэмсэлдэ парти болон гүрэндэ ашагтай hайн туhа хүргэхэ, оронойнгоо эзэн гээшэбди гэhэн мэдэрэл совет хүнүүдтэ түрүүлхэ, обществын хэрэг бүтээхын түлөө, эрхэтэн бүхэнэй харюусалга дээшэлүүлхэ арга олгоно.

Арадай хиналтын зургаануудай хүдэлмэрилэгшэд энээнhээ хойшодоошье коммунизм байгуулха агууехэ хэрэгтэ үнэн сэхээр алба хэхэ юм гэжэ КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, СССР-эй Министрнүүдэй Совет батаар найдана.

Совет социалис Эхэ оронойнгоо аша туhада зорюулhан харюусалгатай ба hайн hайхан ажал хүдэлмэридөө шэнэ шэнэ ехэ амжалтануудые түйлахыетнай, хүндэтэ нүхэд, таагалта хүсэнэбди.

КПСС-эй Центральна Комитет

СССР-эй Верховно Соведэй Президиум

СССР-эй Министрнүүдэй Совет.

Ташкент баясхалан хүргэнэ

ТАШКЕНТ, февралиин 13. (ТАСС-ай корр). Партиин Ташкентын горкомой тоосоото элидхэл соо «капитальна барилга» гэhэн бүлэгые мүнөөдэр эндэ болоhон Узбекистанай ниислэл хотын коммунистнуудай конференциин делегадууд угаа ехэ анхаралтайгаар шагнаа. 1966 оной апрель hара соо айхабтар ехээр газарай хүдэлhэн сагhаа хойшо эндэ 2 миллион шахуу дүрбэлжэн метр талмайтай байрын гэрнүүд баригдаа.

Тинхэдээ шэнэ гэр байрануудай тэн хахадыень Москвагай, Ленинградай, мүн аха дүү республиканудай барилгашад бодхооhон байха юм. Сэрэгэй барилгашадай хүсөөр тон богонихон болзор соо Сергели гэжэ шэнэ город байгуулагдаа. Узбегэй ниислэл хотодо hуудаг бүхы зоной, коммунистнуудай бултанайнь үмэнэhөө конференцидэ хабаадагшад хадаа Ташкентые шэнээр бодхоохо хэрэгтэ туhаламжа үзүүлhэнэйнь түлөө союзна республикануудай барилгашадта гүнзэгы баясхалан хүргэжэ өөhэдынгөө тогтоол соо бэшэhэн байна.

БУРЯАДАЙ АССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

„АЖАЛШАДАЙ ДЕПУТАДУУДАЙ СЕЛЬСКЭ, ПОСЕЛКОВО СОВЕДҮҮДЭЙ ХҮДЭЛМЭРИ hАЙЖАРУУЛХА ТУХАЙ“ …ИН ЦК-гай ТОГТООЛ БЭЕЛҮҮЛХЫН ТУЛА БАРГАЖАНАЙ АЙМАГАЙ СОВЕДЭЙ ГҮЙСЭДКОМОЙ ХЭhЭН ХҮДЭЛМЭРИ ТУХАЙ

…ай депутадуудай сель… …селково Соведүүдэй …hайжаруулха тухай» …нтральна Комитедэй …лхэ талаар Баргажа… …нютагай Соведүүд …хэз гэжэ Буряадай …Министрнүүдэй Совет …

…ЦК-гай тогтоолой гара… …мдуулан, аймагай бү… …сомоной, поселково …ессинүүд зарлагдажа, …зургаанай хүдэлмэ… …лха тодорхой хэмжээ …харaалагдаhан байна.

…Соведэй гүйсэдхэхэ ко… …дэ совет хүдэлмэри… …ёр жэлэй hургуули хү… …кэ, сомоной, поселково …гүйсэдхэхэ комитедүү… …шэнэрэй, секретарь… …логой семинар үнгэр…

…Соведүүдэй материаль… …база hайжаруулха …тэды хэмжээнүүд абтаа. Түсэбhөө гадуур ороhон бюджедэй hомололгоор 1968 ондо гүйсэдхэхэ комитедэй хоёр гэр байшан баригдахань.

Һүүлэй үедэ аймагай нютагай Соведүүд ажал ябуулгаяа зарим тэды эдэбхижүүлhэн, хүдөө ажахын, промышленна предприятиин, худалдаа наймаанай, hуудал байдалай, соёл культурын эмхи зургаануудай хүдэлмэридэ урда урданайхиhаа анхаралтайгаар хандадаг болоhон байна.

Ажахы болон соёл культурын байгуулалтын асуудал Уро-Читканай, Хурамхаанай сельскэ Соведүүд, Усть-Баргузинска поселково Совет үлэмжэ hайнаар шиидхэдэг болоhон байнхай. Эдэ Соведүүдэй ниитэ-эмхидхэхы хүдэлмэри hайжараа.

Мүнгэн татари суглуулха түсэбөө бүхы сельскэ, сомоной, поселково Соведүүд үлүүлэн дүүргэжэ, социально-культурна хэмжээ ябуулгануудта гаргаша нэмэжэ hомолдог байна.

Гэхэтэй хамта «Ажалшадай депутадуудай сельскэ, поселково Соведүүдэй хүдэлмэри hайжаруулха тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоол дүүргэхэ талаар Баргажанай аймагай гүйсэдхэхэ комитет ехэхэн дутагдалтай гэжэ Министрнүүдэй Совет тэмдэглэбэ.

Ажахын болон соёл культурын байгуулалтаар Соведэй хүдэлмэри тодорхой hайн болгохо талаар сельскэ, сомоной, поселково Совет бүхэнэй бэелүүлхэ тодо hонор хэмжээнүүдые аймагай Соведэй гүйсэдхэхэ комитет харaалаагүй. Зарим сельскэ, сомоной Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэйнь хүдэлмэриин хэмжээн мүнөө үеын эрилтэдэ харюусанагүй, колхоз, совхозуудай, промышленна предприятинуудай ажал хэрэгтэ hулаар нүлөөлнэ, арад зоной соёл гэгээрэлэй, hуудал байдалай хэрэглэмжэ хангаха хэрэгтэ дайралдадаг дутуу дундануудтай эбсэнэ, нютагтаа засагай дээдэ зургаан байhан эрхэ түлөөлэлгээ дүүрэн хэрэглэнэгүй.

Баян голой, Дэрээнэй, Һүвын сельскэ Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэйнь хүдэлмэридэ ехэ hайжарал үзэгдэнэгүй. Соведүүдэйнгээ сессинүүдтэ, гүйсэдхэхэ комитедүүдэйнгээ заседанинуудта хангалтагүйгөөр бэлдэнэ, зүбшэхэ зүйлнүүдтээ жэжэ асуудалнуудые оруулна.

Олон сельскэ болон сомоной Соведүүд худалдаа наймаанай, элүүрые хамгаалгын, арадай гэгээрэлэй, хүн зоной эрилтэ хэрэглэмжын болон бусад асуудалнуудта халирхайгаар хандана.

Соёл гэгээрэлэй эмхи зургаануудай хүдэлмэри олон дутагдалтай. Клуб болон библиотекэнүүдэй олонхинь хангалтагүйгөөр хүдэлнэ. Соёлой байшангуудай, клубуудай дэргэдэ уран hайханай бүлгэмүүд эмхидхэгдэнэгүй, зарим тээ бии байгаа уран hайханай коллективүүд тоогойнтоо талаар үсөөн.

Сомоной болон сельскэ Соведүүдэй мэдэлдэ сэхэ ородоггүй ондоошье эмхи зургаануудай хүдэлмэридэ ехэхэн дутагдалнууд, шиидхэгдээгүй асуудалнууд үзэгдэнэ.

Сельскэ болон сомоной Соведүүдэй эмхидхэлэй-ниитын хүдэлмэри нарижуулан hайжаруулхын тула аймагай гүйсэдхэхэ комитет зохисотой хэмжээ абаагүй. Нютагай Соведүүдэй бүхы ажал ябуулга шэнэдхэн hайжаруулха талаар тэдэнэрэй тоосоо шагнаагүй, түрүү сельскэ болон сомоной Соведүүдэй хүдэлмэриин дүй дүршэл соголон дэлгэрүүлнэгүй.

Эмхидхэлэй хүдэлмэриин дүй дүршэлтэй, бэлэдхэл hайнтай хүдэлмэрилэгшэдые сомоной болон сельскэ Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдтэ дэбжүүлхэ хэрэг үнжагайруулагдана. Мүн аймагай гүйсэдхэхэ комитедэй зүгhөө сельскэ болон сомоной Соведүүдэй материально-техническэ баазыень бэхижүүлхэ ябадал хангалтагүйгөөр бэелүүлэгдэнэ.

«Ажалшадай депутадуудай сельскэ болон поселково Соведүүдэй хүдэлмэри hайжаруулха тухай» КПСС-эй ЦК-гай тогтоолой дүүргэлтэ эмхидхэхэ талаар дээрэ дурдагдаhан дутагдалнуудые усадхахыень, КПСС-эй ЦК-гай тогтоолой эрилтын ёhоор ажахын болон культурын байгуулалтада сомоной, сельскэ Соведүүдэй үүргэ, эдэбхи эрид дээшэлүүлхыень Министрнүүдэй Совет Баргажанай аймагай Соведэй гүйсэдхэхэ комитедые уялгалба.

Сельскэ болон сомоной Соведүүдэй, Усть-Баргузинска поселково Соведэй хүдэлмэри hайжаруулха нэмэлтэ хэмжээ ябуулгануудые зохёохыень, сомоной, сельскэ Соведүүдэй хүдэлмэриин тоосоо саг сагта шагнажа байхыень, олгогдоhон эрхэ түлөөлэлгээ нютагай Соведүүдэй дүүрэн хэрэглэхэ ябадал хантахыень аймагай гүйсэдхэхэ комитедтэ дурадхаба.

Сомоной, сельскэ Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдые кадрнуудаар бэхижүүлхын тула хэмжээ абаха. Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй түрүүлэгшэнэрэй, секретарьнарай семинар үе-үе үнгэргэхэ, аймагай гүйсэдхэхэ комитедэй hургуулиин хүдэлмэри hайжаруулха тухай Министрнүүдэй Соведэй тогтоол соо хэлэгдэнэ.

Сельскэ, сомоной, поселково Соведүүдэй эмхидхэлэй-ниитын хүдэлмэри нарижуулан hайжаруулжа, ажахын болон культурын байгуулалтада Соведүүдэй нүлөө дээшэлүүлхэ, саг үргэлжын комиссинуудай, депутадуудайнь хүдэлмэри эдэбхитэй болгохо.

Һунгагшадай дурадхал hанамжануудые соголон шэнжэлхэ, Соведүүдэй гүйсэдхэхэ комитедүүдэй заседанинууд, сессинүүд дээрэ hунгагшадай захяа дурадхалнуудай хэр зэргэ бэелүүлэгдэжэ байhан тухай тоосоонуудые зүбшэн хэлсэхэ, тодорхой хэмжээ абадаг байха.

Уро-Читканай сельскэ, Уланай сомоной Соведүүдэй хүдэлмэриин түрүү дүй дүршэл соголон дэлгэрүүлхэ, аймагай газетэ, радиогоор нютагай Соведүүдэй хүдэлмэри үргэнөөр тунхаглаха, сомоной, сельскэ Соведүүдэй гүйсэдкомуудай түрүүлэгшэнэрэй, саг үргэлжын комиссинуудай, депутадуудай статья, корреспонденцинүүдые толилхо.

Сомоной, сельскэ Соведүүдэй материально-техническэ бааза бэхижүүлхэ зорилгоор захиргаанай гэр байшангуудые барюулхын, мебелеэр хангахын, транспорт унаагай асуудал шиидхэхын тула зохисотой хэмжээ абахыень Баргажанай аймагай гүйсэдхэхэ комитедтэ Буряадай Министрнүүдэй Совет даалгаба.

НЭМЭЛ ХЭШЭЭЛ

Табидахи һургуулиин физикын кабинет. Энэ кабинетэ техническэ хэрэгсэлнүүд дүүрэн. Эндэ политһуралсалай хэшээл эхилхээ байба. Энэ һургуулиин багшанар суглараа.

«Классай самбар. Нэгэ хажуудань тэрэ үдэрэй хөөрэлдөөн (семинарай) асуудалнууд бэшээтэй. Хүмүүжүүлгын асуудалаар В. И. Ленинэй, Н. К. Крупскаягай, А. С. Макаренкын хэлэһэн үгэнүүд самбарай нүгөө хахадтань байна бэшэгдэнхэй. Хүмүүжүүлгын асуудалаар марксистско-ленинскэ теориин зарим асуудалнууд гэһэн семинарай нэгэ хэшээл энэ үдэр болохо. Манай районой 14 номо семинар [illegible] байгаа. Гол түлэб дунда һургуулинуудта [illegible]. Энэ семинарнууд [illegible] байгуулагдаһан. Методикын, теориин талаар эрдэмэй ажалда зарим [illegible] тэхэлэлдэб. Тиимэһээ нэмэл хэшээлнүүдые үнгэргэжэ, энэ талаар бии байһан дутуу дунды сэгсэлхэ. Һайниинь хэрэглэхэ зорилгоор байд гээд ла иимэ хэшээлнүүд үнгэргэдэг.

Нэмэл хэшээлэй темэ: ажал бэ ургажа ябаа үетэнэй оюун бодолой талаар хүмүүжүүлгэ.

Энэ семинарай хэшээл заагдаһан саг соосоо эхилбэ. Энэ семинарта һурадаг 38 хүнэй гүшаниинь ерээ. Районой иимэ семинарнуудай 6 пропагандист эндэнь байлсаба. Пропагандист И. Ф. Сысоева «хэн түрүүн эхилхэб» гээд хүнүүдтэ хандаба. Заагдаһан темээрээ тус тус асуудалаар хүнүүд хойно хойноһоо бодожо хэлэбэ. Семинар дээрэ хэлсэгдэхэ асуудалнуудаа хүнүүдтэ хубаажа үгэнхэй, урид бэлдэжэ ерэһэн байба.

Хүмүүжүүлгын асуудалда хабаатай В. И. Ленинэй, Н. К. Крупскаягай, А. С. Макаренкын зохёолнуудые хэрэглэжэ байгаад, семинарта һурагшад өөһэд өөһэдынгөө асуудал яһала һайнаар, тодоор, тобшоор гол удхыень хэлэжэ шадаа гэжэ тэмдэглэхэеэр. Энэ семинарта һурадаг багшанар өөһэдынгөө дүй дүршэл дээрэһээ олон жэшээнүүдые харуулдаһаа байгаад хэлэхэдэнь яһала үнэншэмөөр, тодо болгожо үгэнэ. Жэшээлэн, энэ һургуулиин ажал заадаг багша Г. И. Бурков үхибүүдэй ухаанда гүйлгэхөөр кружогто хабаадуулхада һайн гэжэ хөөрэбэ. Тиимэнүүдэй нэгэн авиамоделистнүүдэй кружок болоно. Ямар нэгэн юумэндэ дурлаһан үхибүүд номоо үзэхэдөөшье эдэбхитэй болодог юм. Олон жэлдэ энэ һургуулида багшалжа байһан нүхэр Бурков олон лётчигууд гаража гэжэ мэдүүлбэ.

Үхибүүдые оюун бодолой талаар хүмүүжүүлхэ тухай болоһон энэ нэмэл хэшээл урда табиһан зорилгоо дүүргэжэ шадаа. Сэхэ сэбэр сэдьхэлтэй, һайн һанаатай, үнэн сэхэ—алишье тэсэшэгүй хүнүүдые хүмүүжүүлхэ асуудалаар гол шухала зарим зүйлнүүдые дэлгэрэнгыгээр зүбшэлдөө байна.

Энэ байлсаһан 6 пропагандист һанамжа дурадхалнуудаа хэлэжэ, юрэнхыдөө энэ хэшээлые зүбшөөн хэлсэһэн байна. Хүн бүхэн абаһан асуудалаа яһала гүнзэгыгөөр харуулжа шадаа, энэмнай эхэ харюусалгатайгаар хандаа. Энэ семинарай журам, хэшээл эмхидхэлгэ—эдэ бүгэдынь пропагандистнар һайшаагаа. Иимэ хэшээлнүүдые үнгэргэхэдэ туһатай гэжэ хэлсэбэ. Ажагалта гэхэдэ, хүнүүд бээ барингы, гайханги байгаа. Али олон хүнүүдэй хэлэһэниинь байһанда тиигээ юм гү. Темээ зүбшэн хэлсэлгын үедэ үгэ булялдаха мэтээр һонин аргаатай үргэн хөөрэлдөөн болоогүй. Хүн бүхэн өөрынгөө асуудал тухай хэлээд, гайхаад, бээ барьяад байгаа. Энэ ушар хэшээлые «шэмэ шүүһэгүй» болгобо.

Манай кабинедэй дэргэдэхи методическэ советэй гэшүүн бүхэн иимэ хэшээл бүхэнине бэлдэдэг юм. Энэ һургуулиин һуралсалай таһагые даагша, методическэ советэй гэшүүн И. Петров пропагандистнар хамта энэ хэшээл бэлдээбэ.

Ондоошье һургуули, кружогуудта иимэ хэшээл үнгэргэгдэдэг болонхой. Колбаса заводой марксизм-ленинизмын суртал шудалха 1-дэхи жэлэй һургуулида (пропагандист Г. Я. Макальская) февраль соо үнгэргэгдэхөөр иимэ хэшээл бэлдэгдээ. Һооһо угаадаг фабрикада марксизм-ленинизмын суртал шудалха 3-дахи жэлэй һургуулида февраль соо нэмэл хэшээл үнгэргэхөөр бэлдэгдэжэ байна. Районой иимэ һургуулинуудай пропагандистнар энэ байлсаха юм. Марксистско-ленинскэ һуралсалые һайжаруулха, коммунистическэ бэеэ даагаад һуралсаха ябадалдань туһалха гэһэн зорилготойгоор эдэ бүхы хэмжээ ябуулганууд үнгэргэгдэнэ. Мүн энэ зорилгоор пропагандистнартай бэшэшье хүдэлмэри ябуулагдана. Саг үргэлжэ семинар, теоретическэ конференци үнгэргэгдэнэ.

Е. ШЕЛОМЕНЦЕВА,
КПСС-эй Октябрьска райкомой политическэ гэгээрэлэй кабинедые даагша.

Пленум болобо

ПЕТРОПАВЛОВКА. Эндэ КПСС-эй Зэдын райкомой пленум болобо. Энэ пленум эмхидхэлэй асуудал зүбшэн хэлсээ. Нүхэр А. А. Бадиевай КПСС-эй обкомой секретарьнар һунгагдаһантай дашарамдуулан, тэрэниие партиин райкомой нэгэдэхи секретариин тушаалһаа, партиин райкомой болон бюрогой гэшүүнэй уялгаһаа сүлөөлбэ.

Партиин райкомой пленум нэгэдэхи секретаряар нүхэр А. Р. Потепаловые һунгаба.

* * *

Зэдын аймагай ажалшадай депутадуудай Соведэй сесси зарлагдажа, тэндэ эмхидхэлэй асуудал зүбшэн хэлсэгдэбэ. Аймгүйсэдкомой түрүүлэгшэ байһан нүхэр А. Р. Потепаловай ондоо хүдэлмэридэ ороһонтой дашарамдуулан, тэрэниие энэ тушаалһаань сүлөөлбэ.

Аймагай Соведэй депутадуудай гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшөөр депутат С. Б. Жаргаловые һунгаба.

ЗАЛУУ ЛЕКТОРНУУДЫЕ БЭЛДЭХЭ

«Знание» бүлгэмэй Улаан-Үдын городской эмхиин конференци болобо. Городой эмхиин правлениин түрүүлэгшэ, техническэ эрдэмэй кандидат Д. Ш. Фролов тоосоото элидхэл хээ.

— Конференциин делегадуудые ажаглан харахада, залуушуул хомор. Манай институт залуу лекторнуудые бэлдэнэ. Зүгөөр үсөөншэг байна. Һаядаа олон болгохобди. «Знание» бүлгэм энээндэ анхаралаа табиха зэргэтэй. Хоёрдохёор, министерство болон управленинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдые, ажахын, партиин, советскэ хүдэлмэрилэгшэдые лекци, элидхэл хэхэ хүдэлмэридэ хабадуулха хэрэгтэй, — гэжэ түүхын эрдэмэй кандидат доцент Г. Д. Басаев хэлэбэ.

Ойн баярай жэлдэ ниитэ-политическэ хүдэлмэри ажалшадай дунда ябуулха талаар олоһон дүршэлөө улам арьбадхаха, экономикын, биологиин, ниитын эрдэм улам үргэнөөр дэлгэрүүлхэ гэлсэбэ. Советскэ Союзай Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй 50 жэлэй ойтой дашарамдуулан, А. М. Горькиин түрэһөөр 100 жэлэй, Карл Марксын түрэһөөр 150 жэлэй ойтой, ВЛКСМ байгуулагдаһаар 50 жэлэй ойтой дашарамдуулан, үзэл сурталай хүдэлмэрине, илангаяа марксизм-ленинизмые шадамараар, гүнзэгыгөөр дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ онсо анхарал табиха шухала гэжэ делегадууд хэлсээ.

Техническэ эрдэмэй кандидат А. Н. Петров Улаан-Үдын «Знание» бүлгэмэй городской эмхиин правлениин түрүүлэгшөөр һунгагдаа.

П. СОДНОМОВ.

ЛПРЗ-гэй аппаратна цехэй Александр Дивановскиин хүтэлбэрилдэг комсомол-залуушуулай бригадын электрослесарьнүүд үниһөө суута гаранхай. Тус бригада үнгэрһэн жэлэй даабарие болзорһоонь гурбан хоногоор уридшалан дүүргээд, электровоз тепловоз хоёрой шухала детальнуудые даабариһаа гадуур бэлдэһэн юм. Галина Минеева энэ бригадада үниһөө хойшо ажаллана. Тэрэ аппаратна цехэй түрүүшүүлэй нэгэн, коммунис ажалай ударник.

Электрослесарьнүүд Леонид Ковалев, Федор Козюнец шэнэ жэлдээ шэнэ даабари дүүргэдэг болоо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: электрослесарь Галина Минеева (доодо зураг) ажалдаа. Леонид Ковалев, Федор Козюнец гэгшэд электровозой схемэ бэлдэхэ чертеж шудалжа байна. **В. ГАУЧЕНОВЭЙ фото.**

ОРООҺО ТАРЯАН ОЛЗОТОЙ, МАЛ АЖАЛЫНЬ ГАРЗАТАЙ

I. Найдамтай „хүлэг"

«Үнгэрэгшэ жэлдэ өрооһо таряанһаа 615 мянган түхэригэй сэбэр олзо ниитын жасада оруулагдаа...»

ИИГЭЖЭ тоосоото элидхэл соо хэлэгдэһэн байгаа. Артелиин һалбаринууд жэлэй туршада ямараар хүгжэһэн байнаб, хаанаһаань олзо доход ороо б, хаанань гаргаша ехэтэй байгааб гэжэ харуулхадаа, колхозой түрүүлэгшэ Нимажаб Будатарович Юмсунов таряан ажахы тухай дэлгэрэнгыгээр хэлээ.

Хүгжэлтэтэй гараһан һалбари — таряан ажахы, илангаяа орооһо таряан хадаа артелиин экономико хүгжөөлгэдэ гол һуури эзэлһэн байна. Тэндэһээ ороһон бүхы олзо доходые ажахын бусад һалбаринуудайхитай жэшэхэдэ, эгээл ехэнь байгаа бшуу. Гансал орооһо таряан найдамтай «хүлэгынь» боложо, гарза ехэтэйгээр гараһан мал ажалай һалбаринуудые олзооро харюулһан байха юм.

Таряалан! Тэрэнһээ баян ургаса абаха, олзо оруулха хэрэгтэнь механизаторнууд ехэхэн үүргэ дүүргэнэ. Оролдосо үүсхэлээ гаргажа, һайнаар ажаллана хүнүүдэй нэрэнүүдшье зоной дунда **магтагдажа байдаг.** Газар дайдада хүнэй гар хүргэгдэжэ, техникын хүсэн хэрэглэгдэжэ байхадаал, **таряан ажалай хамаг ехэ хүдэлмэри урагшатай ябана.** Артелиин түрүү механизаторнууд Т. П. Коротов, К. П. Богидаев, И. П. Шиханов гэгшэдэй ажалаа бүтээсэтэйгээр эмхидхэһэн тухай хамтын суглаан дээрэ дурдагдана һэн. Эдэнэр баян ургаса абахын түлөө тэмсээ. Ойн баярай жэлдэ мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсаа. Таряа хуряалгын хаһада комбайнуудаа бүтээсэтэйгээр ашаглажа, хэдэн мянгаад центнер таряа сохижо абаһан байна. Мүн ондоо жэшээ харуулая. Колхозой түрүү тракторист Тимофей Иванович Михаханов нёдондо мянга шахуу гектарта зөөлэн хахалалга хэжэ, трактористнуудай дундаһаа эгээл ехэ бүтээсэ түйлаһан байха.

Артелиин таряан ажахын хүгжэлтэ КПСС-эй ЦК-гай мартын Пленумһээ хойшо хараалагдаһан хэмжээ ябуулгануудһаа эхи татагдана. Гүрэндэ худалдагдаха продукциин үнэ сэн дээшэлжэ, колхозой экономикодо аша туһа асараа. Колхозникууд урма зоригтойгоор хүдэлдэг болонхой. Энэнь газар дайдадаа эзэн ёһоор хандаха, таряалангай ургасые горитой ехэдхэхэ арга олгоно. Хэрбээ 1965 ондо тус ажахы бүхы таряалан дээрэһээ 81 мянган центнер орооһо таряа хуряаһан байбал, нёдондо 105 мянганда хүргөө гэхэ гү, али 24 мянган центнерээр ехэ болоо. Гүрэндэ тушаагдаха таряанай хэмжээн жэл бүри дээшэлнэ. Тусхайлхада, 1965 ондо бүхыдөө 25,4 мянган центнер таряан гүрэндэ худалдагдаһан һаа, үнгэрэгшэ жэлдэ тэрэнь 42,2 мянганда хүргэгдөө. Гүрэндэ тушаагдаха таряан хоёр дахин шахуу ехэдхэгдэжэ, нёдондо гансахан орооһо таряанһаа аяар 600 гара мянган түхэригэй сэбэр олзо ниитын жасада ороһон байна. Энэнь колхозой бүхы мүнгэн олзын хахадынь тооной болоно.

Таряан ажахы хүгжөөлгые ажалай эмхидхэл, оньһото техникэ шиидхэлсэнэ. Хүдөө ажахын интенсификациин хараа замые бэелүүлжэ байһан энэ колхоздо һүүлшын гурбан жэлэй туршада хэгдэһэн юумэн яһала ехэ. Таряалангай газар зүбөөр хубаарилагдадаг болоо. Севооборот нэбтэрүүлэгдэжэ байна. Газарые үрэжэлтэй болгохын тулада шухала арганууд хэрэглэгдэнэ. Гансахан үнгэрэгшэ жэлдэ 8682 гектарта орооһо таряан, тэрэ тоодо 7200 гаран гектарта шэниисэ таригдаһан. Орооһо таряанай ехэнхинь эртын паар дээрэ, намар хахалагдаһан газарта таригдаһан байгаа. Тэрэ жэлдэ таряаланда 430 тонно минеральна үтэгжүүлгэ, 74 тонно аммиагай уһан, 6 мянга гаран тонно наг шэбхэ зөөгдөө бшуу. Хоёр мянган га үлүүтэй газарта самолёдоор гербицид сасагдажа, буртаг үбһэн үгы хэгдээ. Эдэ бүгэдын ашаар газарай үрэжэл һайжаржа, таряанай ургаса хэдэн мянган центнерээр нэмэбэ. Техникын талые харахада, гурбан жэлэй хугасаа соо хамта 347 мянган түхэригтэ элдэб машина зэмсэгүүд, тэрэ тоодо 26 трактор, мүн эды комбайн гүрэнһөө худалдагдажа абтаһан байна. Мүнөө үедэ артелиин машинно-тракторна парк бүхыдөө шахуу шэнэдхэгдэнхэй.

II. Гарзатаһан һалбаринууд

«Орооһо таряанай хэды олзотой байбашье, мал ажалай һалбаринууд гарзатайгаар эрхилэгдээ».

(Тоосоото элидхэлһээ).

ТАРЯАН ажахын хүгжэжэ байхада, тэрээнһээ уламжалан, мал ажалайшье һалбаринууд олзо доход ехэтэй гараха шэнгеэр һанаглана. Зүгөөр үнгэрһэн жэлдэ «Дружба» колхозой мал ажалай хүгжэлтэдэ һайншье тала, муушье талань бии. **Һайниинь юуб?** Мал ажалһаа абтаха продукциин хэмжээн жэл бүри дээшэлжэ, гүрэндэ нилээд ехээр худалдагдадаг болонхой.

Хоёр жэлэй туршада гүрэндэ тушаагдаһан һүн 907 центнерээр, мяхан 594 центнерээр, нооһон 78,5 центнерээр дээшэлһэн байна. 1967 ондо тус колхоз мал ажалай продукци худалгалгаар жэлэйнгээ түсэбые үлүүлэн дүүргээ. Энэ үедэ ниитын малай тоо толгой зарим хубяар олошороо. Тиигэбэшье жэлэй тоосоогоор артелиин олохон һалбаринууд гарзатай гараа. Эбэртэ бодо мал үсхэбэрилгэһөө хамта 55725 түхэригэй, һүнһөө 75 мянган түхэригэй, хониной мяханһаа 16 мянга шахуу, үндэгэнһөө 4 мянга гаран түхэригэй гарзада ороһон байна. Үнгэрһэн жэлэй дүнгөөр нооһон, гахайн мяханһаа сэбэр олзо ороһоһоо бэшэ, ондоо бусад һалбаринуудынь мүнгэ зөөриин гаргаша ехэтэй байба.

Артелиин бусад һалбаринууд яахадаа гарзатайгаар эрхилэгдэнэб? Нэгэдэхеэр, ниитын малые үдхэжэ олошоруулха арга боломжонууд хүсэдөөр хэрэглэгдэнэгүй. Түрүү ажахынуудай зуун үнеэн бүриһөө 90—100 тугал түлжүүлжэ байхада, энэ ажахыда оройдоол жараад тугал абтаа. Түрүү хонишодой зуун эхэ хонин бүриһөө зуу гаран түл абажа байхада, артелиин зарим отарануудта 50—60 хурьгад түлжүүлэгдэһэн байна. Гадна ниитын мал муугаар харууһалагдажа, үхэл гарзада оруулагдана. Гансахан хонидой тоо мянга гаран толгойгоор хороо. Илангаяа эбэртэ бодо мал һүүлэй жэлнүүдтэ мүртэйгөөр олошорногүй. Нёдондо тус колхоз үхэрэйнгөө тоо толгойе 2400 болгохо түсэбтэй байгаад, тэрэнээ бэелүүлжэ шадаагүй бшуу. Һаамхай үнеэдэй һубайрха, тугалнуудай үхэл гарзада ороho ушар али олон тохёолдоно.

Хэрбээ «Дружба» колхоздо ниитын мал һүрэг олон дээрээ үшөө олошороо һаа, гүрэндэ тушаагдаха продукциин хэмжээн нилээд дээшэлжэ, ажахыда олзо ехээр ороho байгаа. Тэрэнһээ гадна, малай ашаг шэмэ бага. Колхозой 52 һаалишадай хори гараниинь түсэбөө дүүргээгүй. Малай харууһан, ажалай эмхидхэл дээрэһээ ехэхэн олзо ажахыда ороho байгаад алдагдана.

III. Алтанай сэнтэй һүн, мүнгэнэй сэнтэй мяхан

«Продукциин өөрынь үнэ сэн ехэ. Энэ хадаа ажалай муугаар эмхидхэгдэһэнһээ шалтагаална».

(Артелиин гэшүүдэй үгэһөө)

ЦЕНТНЕР һүнэй өөрынь үнэ сэн 21 түхэриг 55 мүнгөөр гараба. Ямар байнаб? Гүрэндэ тушаагдаһан һүнэй центнерэй 16 түхэригөөр абтажа байхада, алтанай сэнтэй һүн болоно гэхэдэ алдуу болохогүй. Тус колхоз худалдагдаһан һүнэй центнер бүридэнь **аяар 6 түхэригэй гарзада** ороно гээшэ. Теэд **хаанаһаа иимэ** ехэ үнэтэй болоноб?

Колхозой гэшүүн **Н. Куртошин:** «һүнэй өөрынь үнэ сэнгэй ехэ байһаниинь ажалай муугаар эмхидхэгдэһэнһээ болоно» гэнэ һэн. Ондоо юун байхаб! Зарим ушарта хэрэгтэй, хэрэггүй ажал продукциин үнэ сэндэ нүлөөлнэ ха юм. Энээндэ нүхэр Куртошин иимэ жэшээ харуулба. Намартаа поли дээрэхи һолоомон һүрилэгдэжэ абтанагүй. Тиигээд таража дууһажа байхадань, трактораар зөөгдэнэ. Нэгэ тракторист үдэртөө 50 центнер һолоомо зөөхын орондо, табан центнер фермэдэ асараад, колхозой кассаһаа 5—10 түхэриг салин абажархина. Электрын гал гамгүйгөөр носоогдоно. Гэгээн үдэр дунда хаанашье һаа лаампанууд носожол байдаг. Иимэрхүү юумэн дээрэһээ продукцияа үнэтэй сэнтэй болгожо байнабди гээд тэрэ хэлэнэ һэн.

— Һайн шанартай, үдхэн һү гүрэндөө худалдахын түлөө тэмсэгдэнэгүй,—гээд, колхозой главна зоотехник **А. И. Маковеева** хөөрэнэ. Энэмнай баһал ажалай эмхидхэлые дайрана ха юм. Бага һүн һаагдаһанайхи гэжэ колхоз гарзада ороно. Шанар муутай һү гүрэндэ тушаахадаа ялада унана. **Эдэ бүгэдэһөө һүн гээшэмнай алтанай сэнтэй болоно** бшуу. Үнгэрэгшэ жэлдэ колхозһоо тушаагдаһан һүн тоһолиг багатай байжа, аяар 800 центнерынь хиидэ тоологдоо, ямаршье түлөөһэгүйгөөр абтаа ха юм. Теэд эды шэнээн һүнэй һаагдаһанай түлөө 2400 түхэриг һаалишадта түлэгдэһэн байна. Энээнэй хажуугаар шэнгэн һүн доогуур сэгнэгдэжэ, 14,6 мянган түхэригэй гарза тудаа. Гүрэндэ худалдагдаһан һүнэй ехэнхинь шанар муутай дээрэ тоологдожо, 4300 түхэриг нэмэлтэ олзо абтаха байгаад, тэрэнь хосороо. Харин энээнэй орондо хэдэн зуугаад түхэригэй ялада ороһон байна.

Энээнтэй хамта мяханай өөрынь үнэ сэн ямар байгааб?

Хэлэн жэшээ абая. Гүрэндэ туранхай мал худалдаһан дээрэһээ тус ажахы гарзада ороно. Нёдондо 4 мянга гаран хонин хамта дээрээ 1464 центнер шэгнүүртэйгээр худалдагдаа гэхэ гү, али хонин бүриин шэгнүүр 36,5 килограмм болоһон. Тэдэнэйнь 330 толгой туранхай дээрэ тоологдоо. 231 эбэртэ бодо мал дундаһаа доогуур шадалтайгаар, мүн 34 гахай туранхайгаар худалдагдажа, хамта 19 мянган түхэригэй гарза ушарһан байха. Тиигэжэ үхэрэй болон гахайн мяханай өөрынь үнэ сэн нёдондонойхиһоо хямдараагүй, түсэбөөр хараалагдаһанда орходоо һураггүй ехэ байгаа. Хэрбээ түсэбэй ёһоор үхэрэй мяханай центнер бүхэниинь 9[...] ёһотой һаа, 128,[...] Хониной мяхан [...]ригөөр, гахайн [...] үнэтэй болоһон [...]

IV. Ко[...] хүгжэлт[...] эдэ[...]

«Артелиингээ [...]дые олзотой болг[...] ниитын ажалда [...] баадуулха».

(Суглаан[...])

НЮТАГАЙ зон[...] ниитын баял[...]хы хүгжэдэг ха [...] сэдьхэлээ табижа[...] салгатайгаар ха[...] зоной һанаһан [...] хүдэлмэри урагша[...]лиин гэшүүд жэл[...] солоод, хамтынгаа[...] правлениингээ ш[...] гахаяа байхадаа, [...] зүбшэн хэлсэнэ... [...]

Хэн ажалдаа [...] Дутуу дундануу[...]лиингээ бүхы [...] болгохо гэлсэхэ[...] энэ асуудалда ан[...] долоон жэлэй ту[...] ябаһан. Выставк[...] болон мүнгэн ша[...] байнер Т. И. Ми[...]гээ гэшүүдтэ ха[...]

— Бултал [...] колхозоо баян д[...] ёһотойбди,—гээд, [...]

Энэнь зүб! И[...] жэшээ харуулжа [...] Ленинэй орден [...] кукурузашан Жа[...]вич Цоктоев сут[...]дэ һууна. Ёһотой[...] урагшань татажа[...]даа! Эдэбхитэй о[...] пенсидэ гаранхай[...] хүн гүрэнһөө тэ[...] байна. «Дружба» [...] болонхой. Ниитын [...] 50 гаран мянган [...] һомологдодог боло[...]лэй салин жэл б[...] урзанда энээндэ 6[...] гаргашалагдаһан [...] мянган түхэриг б[...]

Теэд колхозой [...] байхада, һэшхэл[...] ажал гэхэдэ хо[...] хүнүүд байна гү[...] Владимир Сафон[...] алмайржа, тракт[...] байна. Николай [...]лагдаһан тракто[...] хони нюудагаа[...] байха хүнүүдшье[...] улад ажалые[...]тана» гэжэ суг[...]нигуудай хэлсэ[...] бүгэдэ ажалай [...]на. Зарим мех[...]гаар ажалладаг [...]но тракторай б[...] гектар (зөөлэн [...] Энэнь урданайх[...]га. Горючи, тоһ[...]лагдана. Колхо[...]ринуудта үзэг[...] һайн талые хар[...]

Иимэл хала[...] бүхы колхозни[...]ха эдэбхитэйгэ[...] тогтоол нэгэ[...] абаад, саашанх[...]раалба. 1968 о[...]хозой таряашад[...] таряа гүрэндөө [...]лай продуктнуу[...]һоо үшөө ехэдх[...]

Бэшүүрэй [...]

КОМСОМОЛШУУДАЙ ХАРАА ТҮСЭБ[...]

Һаяхан Зэдын аймагай Доодо-Бургалтай, Зэлтэрэ нютагуудай комсомолшуудай суглаан үнгэргэгдэжэ, «Ленинскэ комсомолой 50 жэлэй ойн угтамжада комсомолшууд болон залуушуулай бэлэгүүд» гэһэн асуудал зүбшэн хэлсэгдэбэ. Суглаан дээрэ хоёр нютагай комсомолшуудай үнгэрэгшэ жэлдэ хэһэн ажал хэрэгүүдэй дүн согсологдожо, 1968 оной түсэб хараанууд баталагдаа.

Доодо - Бургалтайн комсомолшууд һү һаалиин гүүртэ дээрэ комсомол-залуушуулай бригада эмхидхэхэ гэлсэбэд. Тэрэнь «Ленинскэ комсомолой 50 жэлэй ойн нэрэмжэтэ коллектив» гэһэн үндэр нэрэ зэргын түлөө эршэмтэйгээр ажаллаха байна. Залуушуулай энэ һанамжые «Мир» колхозой түрүүлэгшэ Д. Ю. Цыбикжапов үндэрөөр сэгнэжэ, правлениин зүгһөө халуун дэмжэлгэ үзүүлхэ байһанаа найдуулаа.

Мүн энэ колхозой гурбадахи бригада болохо Зэлтэрэ тосхоной комсомолшуудай суглаан һонирхолтойгоор үнгэрөө. Эндэхи залуушуул колхозойнгоо баялигые арьбадхаха талаар ехэ юумэ бүтээһэн байна. Жэшээлхэдэ, үнгэрэгшэ зундаа эмхидхэгдэһэн комсомол-залуушуулай бригада 2000 гаран центнер үбһэ хуряагаа. Мүнөө үедэ олон комсомолшууд шэнэ түл абалгада ажаллана.

Һаалишадай дутаһанһаа боложо һү һаалгын доошолходо, комсомол басагад Аня Бутусина, Тамара Андреева, Людмила Кавелина болон Валентина Клочихина гэгшэд ВЛКСМ-эй райкомой путевкоор һаалиин гүүртэдэ ошоод, амжалтатай ажаллажа ябанад.

Гадна Ленинскэ ком-[...]

РЕПОРТАЖ

МААРАЛДААН ТАҺАРНАГҮЙ

Үдэшын наран шилээд тонгойһон байба. Елүүр саһан хобхо харгыгаар зээрдэ моринной шалал соо табилуулжа, Тайлгатын Добо хүрэжэ ерэбэбди. Эндэ үнгэрөөшэ намар барижа бэлэн болгоһон хонидой үбэлэй байра холоһоо тобойжо харагдана. Гансашье байра бэшэ, бүхы хуһамаг хорёонь баран шэнээр түхеэрэгдэнхэй. Боро хараанаар эндэхи байрын газаа, досоошье электрын гэрэл ялана.

Элээ энэ үедэ хони, хурьгадай мааралдахань түргэдэжэ эхилбэ. Байрын үүдэнэй нээгдэхэтэй сасуу хүхүүлэн хонид субан, өөһэдынгөө хаамагуудые таняад дүтэлхэдэнь, хоёр талаһаа шахэ маарилдаан болошоно. Зарим бэргэжэһэн хурьгад хүрэһөөр лэ эхэеэ элээдхино. Бэшэнүүдынь хонинод, хурьгадай намар, гэмдэгэрнь эхэнь олгүүлжэ хүхүүлнэ.

Тиихэдэ һая гараһан нарай хурьгад эхэтээ хамта ами амяраа хаамагууд соо байна. Тэдэнэр гурбан хоног соо эхэтээ суг байжа һайса тэнжэнэ, танилсана ха юм.

Дундуур наһанай, шамбай шангга янзын бэетэй, хурса хара шарайтай хүн маанадай хажууда ерэбэ. Энэмнай Ивалгын туршалга-үйлэдбэриин ажахын гурбадахи отделениин ахалагша хонишон Даша Бальжиров гээшэ.

— Амар сайн! Хонидой түл хэр һайнаар абтажа байнаб?—гээд асуухада:

— Мүнөө дээрээ барагтай даа. Нарай хурьгад юрэдөө гарзалаагүй. Хониднай түрэжэ захалһаар, һара шахуу болобо. Бүхыдөө 340 гаран хурьган абтаад байна.—гээд ахалагша хонишон тоб байса харюусана.

Нүхэр Бальжиров уг заяанай иимэ даруу зантай хүн юм. Бэеэ һайрхан татажа, үлүү юумэ дуугарха зан тэрээндэ байхагүй. Бүхы ажал хүдэлмэриеэ хэнһээшье үлүү һайнаар хэжэрхёод, дуугайхан ябадаг хүн гэжэ нютагайнь зон мэдэхэ.

Даша Бальжиров ехэ түрүү зэргэдэ гараагүй, жиирэйл хонишон ябаһан юм. Жэл ерэхэ бүри хони, хурьгадые харууһалха, үдхэхэ ажалай арга оншыень шудалжа абаа. Һүүлэй хэдэн жэлдэ эхэ хонидые харана. Мүнөө тэрэнэй отарада 500 шахуу хонид бии.

Үнгэрэгшэ зун, намарһаа хойшо Даша Бальжиров өөрынгөө һамган Сэндэмэтэй, мүн Ринчиндоржо Забаев гэжэ ажалша бухэриг хүнтэй хонидоо тобир тарган байлгаһан, һайнаар үрэжүүлһэн, үбэлжэлгэдөө эрхимээр бэлдэһэн.

Энэ отарын хонид январиин эхеэр түрэжэ захалаад, түрүүшээр ганса нэгээрээ түрэһэн байбашье һаа, мүнөө болоходо сүүдхэ соо 15—20 хурьган абтана.

— Уржадэр хорёод хурьган гараа. Ехэл сүлөө тухагүй хүдэлхэ саг ерээд байна,—гэжэ ахалагша хонишон хөөрэнэ. —Зарим хонид эхирлэнэ, һүниндөө ээлжээгээр эрьежэ, манажа хононобди. Тиихэдээ илангаяа нарай хурьгадта эхынь ууран һайса хүхүүлдэг, садхаадаг байнабди. Баһа хонидоо садатарынь эдеэлүүлхэ, уһалха хэрэгтэй ха юм.

— Бидэнэр энэ байрада намар орой болоһон хойно нүүжэ ерээ һэмди. Тиибэ яабашье һаа, отделениин хүтэлбэрилэгшэдэй анхарал оролдолгын ашаар эндэ бүхы хэрэгтэй юумэн саг соогоо хуу бэлэн болоһон юм. Байра байдал муу гэхэ гомдол байхагүй. Гадна үбэлэй хүйтэн, газарай хүрэшэһэншье һаа зүрхэсэнгүй. Эндэ электрын гэрэлтэй болгоо.—гээд нүхэр Бальжиров хөөрэнэ.

Нёдондо эдэнэр Толгой гэжэ газарта үбэлжөө һэн. Тэндэ байрань уйтан, үһээнь набтар, гэрэлгүй харанхы, ехэл түлюур байгаа. Мүнөө эндэ хонидойнь байра дулаан; досоогоо уужам салуу, тэг дундуурнь хурьгадай байха хаамагууд хэгдэнхэй.

Байра соонь орохоло, доробхи дэбдихэрынь хуурай, бамбагар зузаан. Хурьгадыньшье яһала өөдэргэн суланууд, эхэнүүдынь шадал тамираар бараг һайн. Түрэһэн хонидтоо 1 килограмм һайхан үбһэ, 500 грамм таряа таллаханай зүйл. 300[...] үгэнэ. Үшөө си[...]

— Хониднай[...] Хурьгадаа са[...] харин эхир хүр[...] тэжээл һайса [...] бологдоно. Эрт[...] эдеэндэ орожо [...] хонишод баярт[...]

«1968 ондо [...] отара зуун [...] 100-һаа үсөөн [...]ха, хонин бүр[...] нооһо хайшалх[...] уялга абаа» [...]лаатай самбар [...]шээтэй харагд[...]

Тиимэл һэн [...]рынхид хонидо[...] бүтэноор абаж[...]тагүй хүрэг л[...]

В. [...]

Улаан-Үд[...]

В. И. ЛЕНИН, СОЦИАЛИС ЭХЭ ОРОНОО ХАМГААЛГА

50 ЖЭЛ

...ния хубисхалай илаhанай ...обществоё социальна та... ...нэдхэн байгуулха олон ...удалнуудай хажуугаар, га... ...дон дотоодын контрреволю... ...зуу шанга добтолгоhоо ...шэд, таряашадай гүрэнние ...сөөр хамгаалха тон шу... ...Коммунис партиин урда ...Коммунис партиин вождь, ...рэние эмхидхэгшэ В. И. ...э асуудал бүхы талаарнь ...бэелүүлhэн түүхэтэ ехэ ...тай юм.

...ис гүрэнэй сэрэгэй эмхид... ...й асуудал тон шэнэ удха... ...а. Научна коммунизмын ...үри табиhан К. Маркс, Ф. ...бүхы оронууд дотор гү, ...нги капиталис оронуудай ...социализмын нэгэн доро ...охо байhанhаа үндэhэлжэ, ...революциие сэрэгэй талаар ...тухай юрэнхы заабари ...ураа, арадай милициин гу... ...лаа зониие бүхыдэнь зэб... ...ээр бодомжолhон байдаг. ...измын үе сагта социалис ...ии илаха шэнэ арга бо... ...бии болоод, империалис ...шуулhээ тус тус социалис ...ые зэбсэгтэ хүсөөр хам... ...уудал шэнэ эрхэ байдалда

...Ленин социалис Эсэгэ оро... ...гтэ хүсөөр хамгаалха шу... ...ые тодоруулан заабарилаад, ...гаалгын түхэл маягые ...оо. ороноо хамгаалгада ...сиг, морально-политичес... ...бэлдэхэ арга замуудые ...социалис гүрэнэй сэрэгэй ...индэhэ hуури табяа. Ленин ...мын ороной зэбсэгтэ хүсэ ... байгуулха, дайшалхы ...нь хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ ...партиин дүүргэхэ үүргые ...хой болгоо.

* * *

...измын илахада, илагша ...дые бута сохихо гэжэ ка... ...гүрэнүүдэй буржуази эр... ...айха гэжэ бүри 1915 ондо ...ин «Пролетариадай рево... ...сэрэгэй программа» гэhэн ...ооо тэмдэглээ hэн. Импе... ...үрэнүүдэй добтолоо hаань, ...эсэргүүсэн сэрэгэй хүсөөр ...ат тэмсэхэ ёhотой. Иимэ ...пролетариадай зүгhөө хэглэ... ...хүулита, үнэн зүб байха. ...гэхэдэ, иимэ дайн социа... ...түлөө, бусад арадуудые бур... ...сүлөөлхын түлөө дайн бо... ...уу.

...рийн революциин илаhанай ...социалис түйлалтануудые ...хүсөөр хамгаалха хэрэг Ком... ...партиин, залуу Совет гүрэ... ...ого зорилгонь болоо. Лени... ...шалан мэдэhэнэй ёhоор, ...социалис революциин илам... ...одын, гадаадын контрре... ...хүсэнүүд ажалшадай түй... ...та эсэргүүсэн бодоо hэн. ...публикада эсэргүү зэбсэг... ...ые уласхоорондын империа-лизм эмхидхээ юм гэжэ Октябриин 50 жэлэй ой тухай КПСС-эй ЦК-гай Тезисүүд соо тэмдэглэгдэнхэй. Манай орон доторхи революциие дараха гэжэ Германиин, Англиин, Франциин, США-гай, Японой болон бусад гүрэнүүдэй империалистнууд нэгэдэhэн байгаа. Империалистнуудай, сагаантанай добтолхын хажуугаар контрреволюционно үймөөнүүд, эсэр, меньшевигүүдэй, буржуазна партинуудай хорото хэрэгүүд үүдхэглээ hэн.

Социалис революциие зэбсэгэй хүсөөр хамгаалгын түхэл маягуудые зохёолго пролетариадай гүрэн доторхишье, уласхоорондыншье тодорхой түүхэтэ эрхэ байдалhаа, ангинуудай хоорондохи харилсаануудhаа нилээд дулдыдаhан байна. Энэ талаар **түрүүшын бодото алхам юун байгааб гэхэдэ, империалис дайнhаа гарахын, эб баталхын түлөө Ленинэй шэнгэ тэмсэл мүн болоно.** Тэрэ үеын эрхэ байдалда Ленинэй дурадхаhан энэ политика социалис Эсэгэ ороноо хамгаалгын түхэл маягуудай нэгэн байhан юм.

Эб баталха хэрэгтэ эсэргүү, дэлхэйн революци «дабшуулха» зорилготойгоор революционно дай хэхэ hэмди гэдэг «зүүнэй коммунистнуудтай, Троцкитой тэмсэhэн тэмсэл дотор иимэл политика шухала хэрэгтэй гэжэ элирхэйлхэ, тохёолдоод байhан ушар байдалые тайлбарилха зуураа, Ленин игэжэ заагаа hэн: «...Большевигүүд обороноhоо хэзээшье арсаагүй юм, тиимэ оборонын. Эсэгэ ороноо хамгаалгын оршон байдал эли тодорхой байха ёhотой, иимэ юумэн мүнөө бии, тодолон хэлэбэл: социалис республикые уласхоорондын юрэ бусын хүсэтэй империализмhаа хамгаалха ябадал болоно. Эсэгэ ороноо—социалис республикаяа яажа хамгаалхаб гэhэн асуудал лэ табигдана». (Зохёолнуудай түгэс суглуулбари, том 35, нюур 255). Энэ асуудалда харюусаха зуураа, тохёолдоод байhан байдалда хамгаалгын нэгэл онол бии, тэрэмнай—Германитай эбэй хэлсээ баталха ябадал болоно гэжэ Ленин заагаа бэлэй.

Эб баталалгын эрилтэнүүд хүшэр хүндэ байгаа. Зүгөөр империалистнуудай сохилтые сухарюулан сохихо шадалтай арми тэрэ үедэ манай орондо үгы байhан. Дай үргэлжэлүүлбэл, Совет орондо аюултай хэрэг болохо бэлэй. Тиимэhээ Ленин эб найрамдалай түлөө, хэды хүндэшье hаань эб баталхын түлөө бүхы аргаар тэмсээ. Социалис Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнда удаан саг соо ёhотоор бэлдэхэ ороной экономическа дэбжэлтэhээ, түмэр замуудые заhаха, революционно шанга заршам тогтоохо ябадалhаа захалха хэрэгтэй гэжэ Ленин заадаг байгаа. Гартаа буу зэбсэг барин бодожо, Эхэ ороноо найдамгайгаар хамгаалхын тула хүсэтэ Улаан Арми байгуулха хэрэгтэй байhан. «Бидэ Эсэгэ ороноо хамгаалгын тала баригшад байhан тулада, ооhэдтөө игэжэ хэлэнэбди: оборонын тула шанга арми, шанга тыл хэрэгтэй...». (В. И. Ленин, зохёолнуудай түгэс суглуулбари, том 36, нюур 342). Пролетариадай мэдэлдэ тиимэ шанга хүсэнэй үгы байхадань, тэрэниие хамгаалха гансахан боломоор түхэл маяг юун болоноб гэхэдэ, манай гүрэниие—бүхы дэлхэйн пролетаринарай болото Эсэгэ орониие бүтэн бүрин байлгахын түлөө яажашье hаань эбэй договор дары баталха шухала байба.

Совет гүрэнэй табин жэлэй түүхэтэ дүй дүршэл Ленинэй энэ шухала заабариин зүб байhые баталан харуулаа. Совет арад Улаан Арми байгуулаад, граждан дайнда интервентнүүдэй, сагаантанай сэрэгүүдые бута сохёо, Брестын гутамшаг договорые болюулаа, Германиин империализмын эзэмдэлгые хаhаа, Эхэ ороноо дипломатическа тэмсэлэй аргаар хамгаалхаhаа гадна, совет арад эдэбхитэй зэбсэгтэ тэмсэлээр хамгаалдаг болоо. **Ленинэй хүтэлбэри доро партимнай ороноо хамгаалха, зэбсэгтэ хүсэнүүдые байгуулха программа зохёогоо.** Сэрэгэй асуудалаар партиин VIII съездын гаргаhан шиидхэбэринүүд шухала удха шанартай байгаа. Съезд зэбсэгтэ хүсэнүүдые байгуулгын гол ёhонуудые, тэдэнээ бэхижүүлхэ бодото хэмжээнүүдые тодорхойлон заагаа. Съездын резолюци соо игэжэ хэлэгдэнэ: «Армимнай сэрэгэй эрдэмэй үндэhөөр hургагдаhан, зэбсэгжүүлэгдэhэн, эмхидхэгдэhэн байха ёhотой».

Граждан дайнда Улаан Армиин частьнууд гайхамшаг баатаршалга гаргаhан, социалис Эсэгэ ороноо дайсадhаа хамгаалhан байна. Граждан дайнай жэлнүүдтэ хүдэлмэришэд, таряашадай дайшалхы холбоо барисаан, революциин сүлөөлhэн арадуудай холбоо барисаан бата бэхи байhанаа харуулаа.

* * *

Өөрыгөө хамгаалха тэмсэлдэ Эхэ ороноо бэлдэхэ арга тодорхойлхо зуураа, **Совет гүрэнэй сэрэгэй хүсэ шадал, тэрэнэй армиин дайшалхы шадабаринь нэн түрүүндэ общественэй экономическа эмхидхэлhээ дулдыдана** гэжэ Ленин заадаг hэн. Ороной экономическа, сэрэгэй хүсэ шадал тулалга хүндэ промышленностиие бүхы талаарнь хүгжөөхэ, хүдөө ажахыгаа үндэhөөрнь шэнэлхэн байгуулха, үйлэдбэриин социалис арга баталхаха замаар лэ бэелүүлэгдэжэ болоно. Илалта түгэс дай имагтал «шэнэ, социалис экономическа үндэhэ hуури дээрэ» хэжэ болохо гэжэ Ленин зааhан. (Зохёолнуудай түгэс суглуулбари, том 36, нюур 193).

Ороноо индустриализацилха, хүдөө ажахыгаа хамтын болгохо, соёлой революци, ороной научно-техническа дэбжэлтэ түйлаха хэрэгые Коммунис партиин, совет арадай бэелүүлhэн ябадал манай орониие хүсэн түгэс индустриально-колхозно гүрэн болгоо, СССР-эй мүнөө үеын оборонын хүсэ шадал хангаа.

Социалис Эхэ ороноо хамгаалха зэбсэгтэ тэмсэлэй үрэ дүн гүрэнэй экономическа эмхидхэлhээ гадна, социализмын морально-политическа талаараа капитализмhаа булюу байhанhаань дулдыдаха гэжэ Ленин тэмдэглээ бэлэй. Булюу талань юуб гэхэдэ, арад зомнай политическа ушар ёhо hайн мэдэнэ, зэбсэгтэ хүсэнүүдтэй бата нэгэдэлтэй байдаг, зэбсэгтэ хүсэнүүднай Коммунис партидаа, арадтаа үнэн сэхэ байдаг шуу. Арад ниитэтэй нягта холбоотой, пролетарска интернационализмын гол ёhондо үнэн байдаг революционно марксис парти лэ арад ниитые эршэмтэй шанга тэмсэлдэ зоригжуулжа, эмхидхэжэ, илалта тээшэ хүтэлбэрилжэ шадаха байна.

Ленин түрүүтэй Коммунис парти Октябриин илаhанай hүүлээр ороноо сэрэгэй талаар хамгаалгын бүхы харюусалгые өөртөө даажа абаа, социалис Эхэ ороноо хамгаалгын түхэл маягууд тухай теоретическэ заабариие яажа бэелүүлхэ байhые эли тодоор харуулаа.

В. И. Ленин социалис Эсэгэ оронойнгоо обороные хүтэлбэрилхэ зуураа, энэ зорилто шиидхэлгэдэ творческо ёhоор хандаhан байна. Империализмын зэбсэгтэ хүсэнүүдтэ эсэргүүсэн дайлалдаха шухала байhанhаа уламжалан, **В. И. Ленин сэрэгэй эрдэмэй үндэhөөр байгуулагдаhан, социалис түйлалтануудые аршалан хамгаалха шадабаритай түгэс арми байгуулха хараа бодол дурадхаhан, амжалтатайгаар бэелүүлhэн юм.**

Совет арадай байгуулhан армиин онсо гол илгаа, түүхэтэ зорилгонь юуб гэхэдэ, энэ арми революциин түйлалтануудые, манай арадай засагые, шэнэ, бодото демократическа байгуулалтые хамгаалха зорилготой. Шэнэ түхэлэй зэбсэгтэ хүсэн болохо Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүд арадуудые богоолшолгын зэбсэгhээ—империалис эзэрхэг түримхэйшүүлэй зэбсэг болгошо буржуазна арминуудhаа үндэhөөрөө илгаатай.

Буржуази ооhэдынгөө зэбсэгтэ хүсэнүүдэй уг зорилгые арад зондо сэхэ хэлэхээ айдаг, тэдэнэй эзэрхэг түримхэй удхые нюудаг байна. Илаhан пролетариат зэбсэгтэ хүсэнүүдэйнгээ ангиин удхые, Совет гүрэнэй ашаг туhые хамгаалха гэдэг эб найрамдалта удхые сэхэ хэлэдэг. Манай армиин нүгөөдэ илгаань гэхэдэ, өөрынгөө арадтай **тон нягта холбоо** барисаатай байдаг ушар бата нэгэдэлынь болоно.

Буржуази бусад арадуудта дайсан ёhоор хандаха үзэл бодолтойгоор ооhэдынгөө зэбсэгтэ хүсэнүүдые хүмүүжүүлдэг, бусад оронууд доторхи национально-сүлөөрэлгын хүдэлөөе дарахын тула, ооhэдынгөө орон доторхи эрхэ сүлөөе үгы хэхын тула хэрэглэдэг. Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүд капиталис гүрэнүүдэй арминуудта орходоо тад ондоогоор. **арадуудай адли тэгшэ эрхын, хэни барисаанай, пролетарска интернационализмын ленинскэ гол ёhоной үндэhэ hуури дээрэ хүмүүжүүлэгдэдэг.**

Совет Арми байгуулагдаhанhаа хойшо болото интернациональнаар хүмүүжүүлэгдээ. Граждан дайнай жэлнүүдтэ тэрэнэй зэргэдэ олохон арадуудай түлөөлэгшэнэр жагсан тэмсээ, Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда совет сэрэгүүдтэй зэргэлэн интернациональна частьнууд, соединенинүүд тулалдаhан байха юм. Социализмын түйлалтануудые хамгаалхын түлөө хамтын тэмсэл дотор совет арадуудай дайшалхы хани барисаан бүрилдөө, ажалшадай интернациональна хани харилсаан урган гараа.

Агууехэ Ленинэй байгуулhан Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүд 50 жэлэйнгээ ойдо дүтэлжэ байна. Агууехэ Октябриин түйлалтануудые хамгаалхын тула байгуулагдаhан Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүд тэмсэлэй, илалтануудай алдарта замаар дабшан ерэбэ. Граждан дайнай үедэ манай Эхэ ороной хубида тудаhан хүндэ шалгалтануудай жэлнүүдтэ Улаан Арми өөрынгөө уялгые нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргээ. Буу зэбсэгэй, hомо хэрэгсэлэй, эдеэ хоолой дутамаг байбашье hаань, ажахын айхабтар ехээр hандарбашье hаань, Совет гүрэнэй залуу зэбсэгтэ хүсэнүүд олон тоото дайсадые бута сохёо. Улаан Армиин зэргэдэ дүй дүршэлтэй сэрэгэй хүтэлбэрилэгшэд урган гараа.

Амгалан үе саг 1941 оной июньдэ таhалдаа бэлэй. Эсэгэ ороноо хамгаалгын хүндэ, шанга тулалдаануудта дайсанай хүсые бууруулан, Совет Зэбсэгтэ Хүсэнүүд добтолгодо орohон бэеэрээ Германиин фашизмые, Японой милитаризмые бута сохёо, манай Эхэ ороной эрхэ сүлөөе, бэеэ даанхай байдалые аршалан хамгаалаа, дэлхэйн арадуудые фашис богоолшолгоhоо абараа. **Социалис Эсэгэ ороноо хамгаалха тухай Ленинэй үзэл сурталай хүсэн, Ленинэй, Коммунис партиин байгуулhан армиин агууехэ моральна хүсэн энэ дайнда эли тодоор харагдаа.**

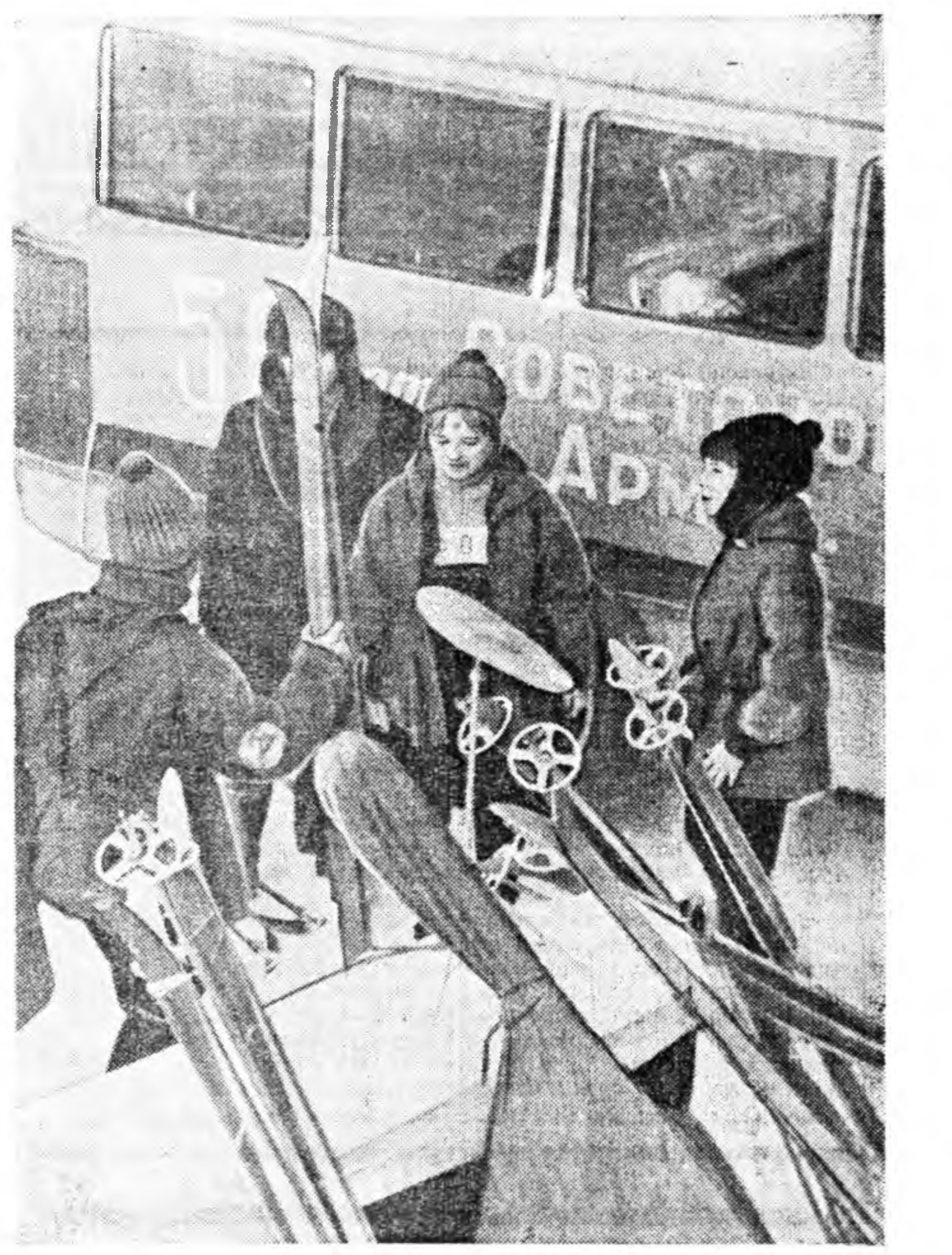
Коммунис парти XXIII съезд дээрээ коммунис байгуулалтын шэнэ ехэ зорилгонуудые хараалаа. Съездын шиидхэбэринүүд Совет гүрэнэй оборонын хүсэ шадалые бэхижүүлхэ тухай, бүхы зэбсэгтэ хүсэнүүдэй болон бүхы түрэлэй сэрэгүүдэй дайшалхы хүсые дээшэлүүлхэ. Армиин болон Флодой сэрэгшүүлэй морально-политическэ хатуужалые шангадхаха хэрэгтэ ехэ анхарал табина.

Сэрэгэй бүгэдэ ниитын уялгата албан тухай СССР-эй Верховно Соведэй сесси баталан абаhан шэнэ хуули (1967 оной октябрь) Совет Армиие, Далайн-Сэрэгэй Флодые саашадань хүгжөөлгэдэ, бэхижүүлгэдэ шухала удха шанартай.

* * *

Ленинэй үзэл суртал, манай гүрэнэй табин жэлэй түүхэ социалис Эхэ оронойнгоо эрхэ сүлөөгэй болон бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэлдэнь совет хүнүүдые зоригжуулна. Ленинэй үзэл суртал — Коммунис партиин маша ехэ баялиг, коммунизмын түлөө тэмсэлдэхи тэрэнэй дайшалхы зэбсэг мүн.

Я. ЗИМИН,
сэрэгэй эрдэмэй кандидат.

ЛВРЗ-гэй 20 хүбүүд, басагад Улаан-Үдэ—Мухар-Шэбэр — Бэшүүр гэhэн маршрудтай «Вихрь-68» гэhэн аяншалгада гараба. Тэдэнэр табан хоногой туршада 120 модо ябажа, гүүртэ, отарануудай малшадта концерт наада харуулха зорилготой. Энэнь Совет Армиин 50 жэлэй ойдо зорюулагдана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Вихрь-68» гэhэн аяншалгада хабаадагшад. Э. ЛАПИНАЙ фото.

Хитадта боложо байгаа үйлэ хэрэгүүд тухай

hүүлэй үдэрнүүдтэ Пекинэй үйлсэ гудамжаар буу зэбсэг бэриhан солдадууд дахяад харуул табина, сэрэгэйхидые тээhэн ашаанай автомашинанууд город соогуур hүндэлнэ Энэ хадаа «соёлой хубисхалда» дурагүйшүүлэй эсэргүүсэлтые дарахын зорилгоор хүсэеэ харуулжа байhан ушар гээшэ гэжэ Пекиндэ байдаг хари гүрэнэй ажаглагшад тоолоно. Сэрэгэйхидэй хэжэ байhан таhалгаряагүй суглаа хуралдаанууд мүн лэ чимэрхүү удхатай юм гэнэ. Тэрээн тухай хэблэл газетэнүүд бэшэхэдээ, «Мао Цзэ-дунай зохёолнуудые шудалха гэhэн эдэбхитэдэй зүблөөнүүд» болобо гэжэ мэдээсэнэ.

Ниислэл хотын гэр байшангуудай ханануудта болон харша хорёодо олон тоото лозунгнууд бэшэгдэнхэй. Тиихэдээ олонхинь Мао Цзэ-дунай тон дүтын соратник— КНР-эй оборонын министр Линь Бяо гэгшые абаран аршалхые, тэрээндэ добтолхо гэжэ гү, али тэрэнэй хэлэhэниие буруушааха гэжэ зүрхэлhэн бүхы хүнүүдые дабажа хаяхые эрinэ. Мүн баhа «түрүүлэгшэ Маое, түрүүлэгшын орлогшо Линь Бяое, КПК-гай ЦК-гай «соёлой хубисхалай» хэрэг эрхилхэ бүлэгые амин голоо таhартараа аршалан хамгаалхые» тиимэ лозунгнуудай нэгэниинь эриhэн байха юм.

Городой түбтэ тарааhан лозунгнууд хадаа Мао Цзэ-дунай hамган—Цзянь Цин гэгшые буруушааhан, мүн тэрэнэй «заабарида» хүришэhэн хүнүүдтэ заналта хэhэн байха юм.

КНР-эй түрүүлэгшэ Лю Шао-ци, КПК-гай ЦК-гай генеральна секретарь Дэн Сяо-пин, КПК-гай ЦК-гай Политбюрогой саг үргэлжын комитедэй гэшүүн Тао Чжу, Хитадай НОА-гай главна политическэ управлениин начальник Сяо Хуа гэгшэдтэ эсэргүү лозунгнууд Пекинэй үйлсэ гудамжаар дахин үзэгдэжэ захалаа. Олон тоото бэшэлгэнүүд хадаа КПК-гай ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КНР-эй гүрэнэй Соведэй премьерэй орлогшо Тань Чжэнь-линь гэгшые, мүн тэрэшэлэн хүдөө ажахын министерствын хэдэ хэдэн харюусалгата хүдэлмэрилэгшэдые хэhээхые уряална.

Мао Цзэ-дунай бүлэглэлдэ дурагүйтэгшэд провинцидашье «соёлой хубисхалда» эсэргүүсэлтэ хэhэн зангаараа. Тус ороной олон ондоо газар нютагуудта зэбсэгтэ тэмсэл боложо үргэлжэлhөөр. Шаньси гэжэ провинцида «шуhа адхаралгата тулалдаан» болоhон тухай Пекиндэ хүнвэйбинүүдэй тарааhан хуудаhанууд соо хэлэгдэнэ. Февралиин 9-дэ Гуандун провинцида мүн лэ тулалдаанай болоhон тухай тэндэхи радио мэдээсэhэн байгаа.

Үнгэрhэн hара соо Урда Хитадай энэ провинцида 300 гаран хүн алуулhан ба шархатаhан юм гэжэ хари гүрэнэй агентствэнүүд дамжуулна. Февралиин 2-то эхилжэ, 3 үдэр соо болоhон тулалдаае дарахын тулада хуягта машинанууд, хүнгэн ба хүндэ пулемёдууд, үхэр буунууд, миномёдууд хэрэглэгдээ.

«Цзянси жибао» газетын бэшэhэнэй ёhоор, Цзянси провинцида «соёлой хубисхалда» харша листовконууд тараагдана. Тиихэдэнь Маогай засаг баридаг шэнэ зургаанууд хэhээлтын хэмжээнүүдые шангадхажа энээндэ харюусана.

Тус провинциин эгээн ехэ город болохо Наньчан хотодо февралиин 6-да сэрэгэй хиналтын комитет 4 хүниие саазалха гэжэ шиидхээ. Үшөө 16 хүниие олон ондоо болзортойгоор түрмэдэ хааха гэбэ. Иимэ шиидхэбэри хэдаа «соёлой хубисхал таhалдуулhанай» болон «шэнэ революционно ёhо гуримда эсэргүүсэhэнэй» түлөө гаргагдаа гэжэ митинг дээрэ соносхобо.

Ьасаhаа абтаhан тон үсөөн мэдээсэл дээрэhээ харахада, Хитадай аяар холын нютаг болохо Түбэд орондо буhалтаа хэгшэдтэй арми тэмсэл хэжэ байнхай. Энэ оной январь hара соо Ьасада цементын заводто тулалдаан болобо гэжэ Ьасын радиогой мэдээсэлдэ түшэглэн, гадаадын агентствэнүүд дамжуулна. Иимэрхүү буhалгаанда арми хатуугаар хандаха юм гэжэ радиогой дамжуулгануудай нэгэн соо урдишалан hануулhан байха юм. Мүн нүгөөдэ дамжуулга соо Түбэд орондохи Маода дурагүйшүүлые НОА-гай сэрэгүүд «ехээр доройтуулба» гэжэ хэлэгдэнэ.

(ТАСС, февралиин 13).

Бирмэдэ найр болобо

РАНГУН. (ТАСС). Бирмын арад зон нэгэдэмэл гүрэн түрын тогтоhоор 21 жэлэй ойе тэмдэглэбэ. 1947 оной февралиин 12-то Бирмын үндэhэ яhатанай түлөөлэгшэд Нэгэдэмэл Бирманскэ Холбооe бии болгохо тухай шиидхэбэри гаргаhан байгаа.

Бүхы орон дотор үнгэржэ байhан Бирманскэ Холбооной ойн баярта зорюулагдаhан hайндэрэй найр наадан боложо, Цайкасан гэжэ газарта үсэгэлдэр дүүрэбэ. Тэндэ Бирмын ниислэл хотын 100 мянга шахуу ажалшад болон тус ороной олон ондоо газар нютагуудай түлөөлэгшэд энэ найрта байлсаа.

Национальна hайндэртэ зорюулагдаhан митинг дээрэ Бирманскэ Холбооной революционно Соведэй түрүүлэгшэ генерал Не Винэй амаршалгын бэшэг соносхоhон байгаа.

Шэнэ хорото ааша гаргаба

ПХЕНЬЯН. (ТАСС). ЦТАК агентствын мэдээсэhэнэй ёhоор, Америкын буу зэбсэгтэй 10 сэрэгшэд Кэсонhоо зүүн урдуур байhан КНДР-эй hахюулда мүнөөдэр добтолго хэбэ.

Энэ добтолго хадаа «КНДР-тэ эсэргүү хорото ааша дахяад гаргаhан ушар болоно» гэжэ тус агентство сэгнэлтэ үгэнэ.

ТЭМСЭЛТЭ ЖЭЛНҮҮД

...Армиин. Далайн-Сэрэгэй ...50 жэлэй ой газаа оро... ...ороной зэбсэгтэ хүсэ... ...боложо байха үедэ ...ардеец ябаhан хадаа, ...й дашарамдуулан, хэдэн ...лтэй. Улаан Армиин ...баатарлиг зам, ал... ...50 жэл гүйсэхэнь. Со... ...гай түрүүшын үдэрhөө ...Октябриин түйлалтые ...хамгаалhаар энэ үдэр ...ерээ.

...Армиин hая бии боложо ...тэрэнэй солдат болог... ...гүшынь дайн байлдаанда ...агдаа бэлэй.

...рийн революциин илаhа... ...хуушанай генералнууд ...харша хүсэнүүдые суг... ...Совет ороной зүг бүри... ...дайгаар орohон шуу. ...Дутов, Дон шадар Кале... ...олго хэжэ ороо. Энэтэй ...үй бута сохихын ту... ...Коммунис партиин үүсхэ... ...хүдэлмэришэн, таряашадhаа ...ан Улаан гварди байгуу... ...н түүхэтэй.

...17 оной декабрь hарада ...адай олон хүдэлмэришэд... ...та Улаан гвардида оро... ...hаб. Хархис хасагуудта ...жэ. Дон шадар шэбээлhэн ...Калединтэй байлдахын ...манай отряд январь hара... ...hоо Дон руу эльгээгдээ hэн. Тиигэжэ 1918 оной февраль соо Новочеркасскые Улаан Арми эзэлээ.

1918 оной зун Псковско областиин хүдөөгэй үгытэйшүүлэй Загарска волостной комитедэй секретаряар хүдэлэгдөө hэн. Энэл оной октябрь hарада эдэ комитедүүдэй түлөөлэгшэдэй съезд болоожо, хүдөө нютагуудай үгытэйшүүлhээ бүридэhэн полкнуудые байгуулха шиидхэбэри абаа бэлэй.

Хүлгөөтэ тэдэ жэлнүүдтэ бидэнэр, солдадууд, хаана ябаагүй гэээшэбибди. Петроградта эмхидхэгдэhэн хүдөөгэй үгытэйшүүлэй полкдо hайн дураараа ороооб. 1919 оной намар генерал Юденичэй сагаан арми Петроградта сэхэ аюул тохёолдуулаад байба. Сэрэгэй бусад частьнуудтай манай полк энэ дайнда хабаадаа. «Бидэ Кронштадтhаабди» гэhэн кинодо эдэ дайн байлдаанууд тон дэлгэрэнгыгээр харуулагдаhан байдаг. Тэндэ ябахадаа контузи абтаа hэн. Аргалуулжа эдэгэhэнэй hүүлээр политическэ хүдэлмэрилэгшэдэй курсануудые дүүргээд, 1920 оной намар урда фронт эльгээгдээ бэлэйб. 52-дохи армиин 404-дэхи полкын комиссараар томилогдооб. 1920 оной октябриин 24-дэ манай полк Никополь шадар Днепр мүрэниие гаталhан байна. Октябриин революциин гурбан жэлэй ойдо, ноябриин 6—7-до Сивашые гаталан, Крымые сүлөөлэлгэдэ хабаадалсаа hэмди. Перекоп Сиваш хоёрые гаталан гаралгаhда 51-дэхи, 52-дохи дивизинүүд хабаадаа. Эдэ дайн байлдаануудта, Крымые сүлөөлэлгэндэ 10 мянган сэрэгшэд ами наhаяа үгоо бэлэй. Бишье хоёр хүлоо ехээр шархатажа, гурба hара госпитальдо эмнүүлжэ эдэгээ hэм.

Врангелиин сэрэгшэдые хяhамна сохин үгы хэжэ, дайсанhаа Крымые сүлөөлэлгөөр граждан дайн дүүрээ hааб даа. Перекоп. Сивашые гаталан гаража, Крымые сүлөөлhэн ушар хадаа Улаан Армиин тэрэ үеын эгээл баатарлиг хуудаhануудай нэгэн болоно гэжэ В. И. Ленин хэлэhэн байдаг.

Совет ороной Зэбсэгтэ Хүсэн мүнөө үеын техникээр зэбсэгжэнхэй. hүр хүсэтэй болонхой. Агууехэ Октябриин революциин түйлалтануудые хёрхоор аршалан хамгаална. Улаан шуhаяа адхаруулжа түйлаhан амжалтамнай дайсанда үгтэхэгүй! гэжэ хэлэхэ дуран хүрэнэ.

В. ШАТИЛОВ,
граждан дайнай үедэ улаан гвардеец, полкын парторг, комиссар ябагша.

...ПРАВДА БУРЯТИИ

...үнөөдэрэй номерто:

...дэхи **хуудаhанда**: «Арадай ...—50 жэл» гэhэн Б. ...й статья. «Табан жэлые ...нь урид» гэhэн рубрика ...информацинууд. ТАСС-ай ...мэдээсэлнүүд.

...дохи **хуудаhанда**: түрэл ...оронай. В. Островскиин ...й тоонуудые харахада» гэhэн статья. Редакцида ерэhэн бэшэгүүд. М. Соломенный гэгшын корреспонденци.

Гурбадахи хуудаhанда: дэлхэйн hонин. hургуулинуудhаа абтаhан информацинууд. «Будапештдэ болохо зүблөөндэ аха дүү партинууд бэлдэнэ» гэhэн ТАСС-ай материал.

Дүрбэдэхи хуудаhанда: Совет Армиин табин жэлэй ойдо зорюулагдаhан П. Натаевай корреспонденци. Спортын hонин. Информацинууд. Соносхолнууд.

„ЗҮРГЫН ЭЗЭН"

ГРЕНОБЛЬ, февралиин 13. (ТАСС). Хүбэн сагаан саhанда хушагдаhан Альпын хадада эхэнэр санашад хоорондоо урилдаа. Эндэ табан километрэй зайда болоhон нааданда Швециин Тойни Густафссон эрхимлээ. Тэрэ энэ зайгаа 16 минута 45,2 секунда соо гаталжа, алтан медаль абаха болоо. Манай спортсменүүд Галина Кулакова—16.48,4, Алевтина Кольчина 16.51,6 секунда соо гаталжа, хоёрдохи, гурбадахи hууринуудые эзэлбэ.

ХОККЕЙ

ГРЕНОБЛЬ, февралиин 13. (ТАСС-ай тусхай корр). Энэ удэшэлэн мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябаhан хоккей наадагшадай дунда шанга тулалдаан болоо. Эндэ СССР-эй суглуулагдамал командын хоккеистнүүд Швециин командатай, Канадын спортсменүүд Чехословакиин хоккеистнүүдтэй наадаа. Эдэнэр хоорондоо наадахадаа алтан, мүнгэн, бронзо медальнуудай түлөө тулалдаhан. СССР-эй хоккей наадагшад Швециин спортсменүүдтэй наадахадаа, нааданай түрүүшын хахадта уулзалгаяа 1:1 тоотойгоор дүүргээ. Хоёрдохи хори минутада нааданай тоо хубилаагүй. Уулзалгын hүүлшын хори минутада СССР-эй хоккеистнүүд хоёр шайба оруулжа, нааданайнгаа тоо 3:1 болгоо. Уулзалгын дүүрэхэ багта Швециин спортсменүүд үшөө нэгэ шайба сохижо урдиhэн байна. Эндэ манай спортсменүүд уулзалгаяа 3—2 гэhэн тоотойгоор шүүжэ, үшөө хоёр очко командадаа асараа. Канадынхид Чехословакиин хоккеистнүүдые баhал иимэ тоотойгоор шүүжэрхёо.

Табадахи нааданай удаа СССР-эй команда 10 очкотой болонхой түрүүлжэ ябана. Нүгөөдэ гурбан—Чехословаки, Швеци, Канадын хоккеистнүүд тус тустаа 8—8 очкотой болонхой. Мүнөөдэр СССР-эй спортсменүүд, Чехословакиин, Швециин, Канадын хоккеистнүүд ээлжээтэ наадаяа үнгэргэхэ юм.

ҮБЭЛЭЙ X ОЛИМПИАДА
ГРЕНОБЛЬ 1968

ОЛИМПИИН НААДАНАЙ КАЛЕЙДОСКОП

ХАРАГШАДЫЕ ЯАГААД ТООЛОХОБ?

Үбэлэй Олимпиин арбадахи наада харахаар хэды хүн сугларааб? Энээниие тоолохо гээшэ бэлэн бэшэ. Билеэдээр юрэгшөдhөө гадна, санашадай дунда үнгэргэгдэhэн мүрысөө харахаар ерэгшэд зүргын хоёр талаар тусхай үйлсэ гаргажархинхай байдаг.

Зүгөөр Олимпиин наада эмхидхэгшэд автобусуудай тоогоор мүрысөө хараха дуратайшуулые тодоруулжа шадаа. Спортын наадануудай болодог Отрана, Шамрусс, Вилле-де-Лан ба Альп Д'Юэз хүрэтэр ошодог тусхай автобусууд үйтан харгыгаар ябадаг юм. Тиимэhээ хүн зоноор дүүрэн автобусуудай hууриин тоогоор лэ хэды машина үнгэрөөб, тэрээгээр хэды харагшад сутлараа хаб гэжэ элирүүлэгдэнэ.

Иимэ аргаар нэгэ үдэрэй туршада Шамруссда 18 мянган, Отранада 11 мянган хүн ерэhэн байна.

ЖУРНАЛИСТНУУД ХАХАД МИЛЛИОНЬОО ДЭЭШЭ...

Олимпиин нааданай эмхидхэлэй комитедэй олон тоото хүдэлмэрилэгшэд болон хэблэлэй түлөөлэгшэдые арбан hууритай тусхай заахан автобусууд мүрысөөнүүдтэ абаашадаг юм. Сэхынь хэлэхэдэ, хара хүхэ үнгэтэй, хушуун дээрээ дохёо үгэдэг фонартай эдэ машинанууд «Полициин» машинанууд гү гэхээр байба. Нээрээшье эдэ машинанууд жандармын байшоо.

Хаанашье, ямаршье газарта үзэгдэдэг эдэ машинанууд февралиин нэгэнhээ 12 болотор 240000 пассажирнуудые зөөhэн байна. Энэнь үдэртөө дунда зэргээр 20 мянган хүниие мүрысөөнэй болодог газарта абаашаhан болоно. Тиигэжэ эдэ машинанууд дүн хамтадань 540000 километр ябаhан гэхэ гү, али журналистнууд хахад миллионhоо дээшэ километрэй зайда аяншалга хэhэн болоно.

ПРЕЗИДЕНТ ОЛИМПИИН НААДАНДА ДАХИНАА ЕРЭХЭНЬ

Франциин президент генерал Шарль де Голль hаяар үбэлэй Олимпиин наада хараха эрмэлзэлгэтэй. Тэрэ Шамруссай хадалиг газарта санашадай дунда болохо тусхай слалом мүрысөө хараха юм.

ГАНСА ХАНИ НУХЭРТЭЙТ!

Олимпиин наада үнгэргэхөөр иишэ ерэhэн судьянар хоёр гурбан үдэрэй туршада нэгэ удаа сугларжа, зүблөө үнгэргэдэг асуудалтай. hүүлшын нэгэ зүблөөн дээрэ хоккей үнгэргэхэ Европын лигиин президент Джон Ахерн (Англи) сугларагшадта игэжэ хандаба ха: «Хүндэтэ судьянар! Мүрысөөн бүхэнөө нааданай бүхы журам сахижа үнгэргэгты. Таанадай мүрысөө үнгэргэжэ байhан талмай дээрэ «дуратай», «дурагүй» гэhэн команда, ханинаршье байха ёhогүй. Таанадта, Гренобльдо би гансааран нухэртнай болоноб. Таанад намайе муу юумэндэ бү оруулагты. Тиигээ hаатнай, нааданайшье hайнаар үнгэрхэ, өөhэдөөшье азатай ябахат».

ЭГЭЭЛ ЗАЛУУ БААБАЙ

Чехословакиин хоккей наадагшадай ахалагша тренер Ярослав Питнер гэгшые суг ажалладаг нухэдынь 40 хүрэhэн үдэрөөрнь амаршалба. Тиихэдээ Питнер эгээл залуу... баабай гэжэ тодоруулагдаба. Юуб гэхэдэ, тэрэнэй басаган мүнөө 21 наhатай, аша басаганиинь хоёрхон жэлтэй болоhон байба.

В. ДВОРЦОВ,
А. ЗВАНЦЕВ,
Н. КИСЕЛЕВ.
ТАСС-ай тусхай корр.
Гренобль.

БАЙГАЛ
УЛАС ТУРЫН, УРАН ҺАЙХАНАЙ ЖУРНАЛ

МАНАЙ АЙЛШАН

1968 ОНОЙМНАЙ ТҮСЭБҮҮД

Буряадай Уран зохёолшодой холбооной зүгһөө хоёр һарадаа нэгэ удаа гарадаг «Байгал» журналай түүхэдэ үнгэрэгшэ жэлдэ гайхалтай һайн һайхан юумэн болоо: «Байгал» журнал Монреальдахи Бүхэдэлхэйн үзэсхэлэндэ табигдаһан байна. Манай гүрэн дотор 180 гаран журнал хэблэгдэдэг. Тэдэнэй арбан зургаанииньлэ «ЭКСПО-67» гэһэн үндэр ехэ выставкэдэ табигдаа бшуу. Тэдэнэй тоодо манай «Байгал» журнал оролсоо.

Энэнһээ гадна үнгэрэгшэ жэлһээ эхилжэ журнал ялагар агаан гадаргатайгаар гарадаг болоо. Тиигэжэ гадар дээрэнь Буряад оронойнгоо уран зураашадай эрхим дээжын бүтээлнүүдые тунхаглаха арга олообди.

«Байгал» журналые манай республикын ажалшад захилһаа гадна, хүршэ Усть-Ордын, Агын национальна округуудай ажалшад хүндэтэйгөөр хүлеэн абадаг, оронноймнай томо томо хото городуудта һуралсадаг буряад студентнэр, холын хизааргуудта хүдэлмэрилдэг үндэһэн угсаатамнай һонирхожо захижа абадаг, уншадаг һайтай.

Тиихэдэ манай хүршэ Монгол орондо «Байгал» журнал олоор тараагдадаг. 1968 ондо Бүгэдэ Найрамдаха Монгол Арад Уласта манай журнал уншагшадай тоо нилээд олошороо.

Энэ жэлдэ «Байгал» журналда ямар зохёол хэблэгдэхэб? 1968 ондо Совет Армиин 50 жэлэй ой тэмдэглэгдэхэнь. Тиимэһээ «Байгал» журналай нэгэдэхи ном энэ алдарта ойдо зорюулагдана. Буряадай үнэн сэхэ хүбүүн, Советскэ Союзай Герой, гвардиин полковник В. Б. Борсоев тухай шэнэ материалнууд, украин поэт Владимир Панченкын Владимир Бузинаевич Борсоев тухай бэшэһэн «Үүлэн дороху сэсэгүүд» гэһэн поэмэ. Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнда хабаадагшадай дурдалганууд, дайнай фронтнууд дээрэ Эхэ ороноо хамгаалалсаһан поэдүүдэй шүлэгүүд хэблэгдэхэ юм.

Энээнэй урда тээ Балдан Санжин Бидьяа Дандарон хоёрой «Заяанай зам» гэһэн туужа хэблэгдээ бэлэй. Мүнөө уран зохёолшод тэрэ номоо саашань үргэлжэлүүлэн, «Дүрбэ ниидэн...» гэжэ шэнэ туужа бэшэжэ дүүргээ. Энэ зохёол 1968 оной түрүүшын номернуудта толилогдохо.

Саһаа урид наһа бараһан уран зохёолшо Жамьян Балданжабоной «Һүүлшын табиса» гэһэн туужа тэрэшэлэн толилогдоха юм. Уран зохёолшо Цырен Галанов һаяхан дүүргэһэн «Рэгзэмаа» гэжэ шэнэ повестьёо журналда дурадхаа. Тиихэдэ Барадий Мунгоновой «Хара һалхин» гэжэ ушаралта ябадал тухай туужые «Байгал» журнал захигшад уншаха байна.

Нёдондо Агын округой уран зохёолой нэгэдэлэй 20 жэлэйнь ойн баяр тэмдэглэгдээ һэн. Уран зохёолой нэгэдэлэй оршон байһан үе соо Ага нютагта олон тоото бэлиг түгэлдэр уран зохёолшод урган гараа. Тэдэнэй зариманиинь Москвада литературна институдта һуралсаһан. СССР-эй Уран зохёолшодой холбооной гэшүүн Цыдын Жамбалов, залуу зохёолшод Гарма-Доди Дамбаев, Баатар Батоев гэгшэд Москвада эрдэмээ дээшэлүүлжэ, бэлиг шадабаряа һалбарууижа байнхай. Литературна институдта һуралсажа байгшадай, мүн Ага нютагтаа ажаллажа байдаг Арсалан Жамбалоной, Дугаржан Жабхандаевай, Бадма-Базар Намсараевай, Бальжанима Даржаинай, Сэрэгмаа Намдаковагай, Баатар Цырендашиевай шүлэг, зохёолнууд толилогдохо.

Буряад, монгол уран зохёолшодой холбоон үни холоһоо хойшо һайн һайхан харилсаан тогтонхой юм. Манай хоёр арадай хани нүхэсэл жэлһээ жэлдэ улам батажажа байдаг. 1968 ондо «Байгал» журнал аха дүү монгол нүхэдэйнгөө хэдэн хэдэн зохёолнуудые толилхо түсэбтэй. Шүлэг зохёолоо эльгээгыт гэһэн манай хандалгада Монгол ороной уран зохёолшод С. Удвал, Ч. Чимид, С. Эрдэнэ, Б. Явуухулан С. Дашдооров болон бусад тон эдэбхитэйгээр харюусаа. Эдэ нүхэдэй зохёолнууд толилогдохо байха.

1968 ондо хүдэлмэришэн ангиин агуу уран зохёолшо Максим Горькиин түрэһөөр зуун жэлэй ой тэмдэглэгдэхэнь. Тиимэһээ журналда М. Горькиин зохёолнууд, элитэ ехэ уран зохёолшын буряад уран зохёолдо үзүүлһэн нүлөөн тухай хэлэ бэшэгэй доктор А. А. Белоусовай статья, «Горькиин зохёолнууд буряад хэлэн дээрэ» гэһэн Дольсон Мадасоной шэнжэлэл тунхаглагдаха байна.

Журналай «Шэнжэлгэ, түршэлгэ, нээлтэнүүд» гэһэн буланда совет эрдэмтэдэй түйлаһан шэнэ амжалтанууд тухай хөөрөөн толилогдожо байха. «Байгал далайн вулканууд», «Ниидэдэг табаг», «Замбуулиниие эзэмдэлгэ» гэһэн статьянууд һонирхолтой байха. Энэ буланда мэдээжэ түүхэ шэнжэлэгшэ Александр Горбовскиин «2000-дахи ондо дэлхэй ямар байхаб» гэһэн статья тунхаглагдаха.

«Түрэһэн дайда, түрэл хэлэн» гэһэн нииитэ гаршаг доро Буряадаймнай хэлэ бэшэгэй эрдэмтэдэй, буряад хэлэнэй багшанарай хэлэ бэшэгэй хүгжэлтэ тухай шэнжэлгэ, тэмдэглэл, адагламжанууд толилогдожо байха. Хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидадууд Ц. Б. Цыдендамбаев, Л. Д. Доржиев, Л. Ш. Шагдаров, У. Ш. Дондоков, Ц. Ц. Цыдыпов, Б. Б. ... багшанар Б. Ц. Цыренов, Б. Ш. Шойдоков, Н. Н. На... гэгшэд манай захилаар журналда статьянуудые бэшэ...

«Байгал» журналда урда мэтэ «Очерк, публи...», «Шэнэ нэрэ—танилсагты...», «Манай литэ», «Шог ёгто...ин», «Сэсэ буляалдаан» гэһэн булангууд гаража бай...

Үхибүүдтэ зорюулагдаһан «Хараасгай» гэжэ булан... раб Нимбуев, Цырен-Базар Бадмаев, Жан Зиминэй... поэмэ, дуунууд, Цогто Номтоев, Владимир Лубсанов, ...на Бадмаева, Ким Цыденовэй рассказууд, Аполлон ... Аполлон Тороев, Дольсон Мадасоной онтохонууд ту... даха. Үнгэрэгшэ жэлдэ Агын дунда һургуулиин «О... һэн уран зохёолой кружогойхидой шүлэг, рассказу... логдоо һэн. Энэ жэлдэ Мухар-Шэбэрэй аймагай Хошу... рэй дунда һургуулиин «Таряан» гэһэн кружогой, Б... най аймагай Барханай дунда һургуулиин буряад ура... лой кружогой гэшүүдэй бэшэһэн шүлэг, рассказ, оче... үглүүлһэн онтохон, оньһон үгэ, таабаринууд хэбл... хараалагдана. Мүн бидэнэр Буряадай бэшэшье һург... дай уран зохёолой кружогуудай гэшүүдэй эльгээһэн н... ...а зохёолнуудыень хүлеэнэбди.

Үргэн ушам Буряад орон дээгүүр шэнэ ... жэлн... ехэ эршэ абан, омог батаар алхалжа ябана. Энэ жэ... най «Байгал» журналай, мүн манай журнал уншад... тоото ажалшадай хоорондо улам эбтэй, халуун хан... саан тогтохонь болтогой.

Г. ЧИМИТ...
«Байгал» журналай харюусалгата секре...

ОЧЕРК, ПУБЛИЦИСТИКЭ

СОВЕТ АРТИЛЛЕРИИН ОМОГОРХОЛ

Совет Армиин 50 жэлэй ойтой дашарамдуулан, «Байгал» журнал Советскэ Союзай Герой, гвардиин полковник В. Борсоев тухай шэнэ материалнуудые толилхонь. Тэдэнэй нэгэн—Армиин генерал П. Курочкинай статьягай зарим хубиие уншагшадтаа дурадхахамнай.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай фронтнууд дээрэ совет артиллери манай Армиин гол хүсэн байгаа гэжэ тон зүбөөр нэрлэгдэнэ.

Совет алдарта артиллериин зэргэдэ танкда эсэргүү истребительнэ артиллери онсо һуури эзэлээ юм. Ильангаяа танкда эсэргүү артиллеристнууд ябаган сэрэгтээ, танк болон авиацитаяа нэгэн хамта ябуулга хэжэ, Гитлерэй сэрэгэй гол сохилтын хүсэн болохо дайсанай олон тоото танкнуудтай тэмсэхэ аһан ехэ хүндэ хүшэр үүргэ уялгые бэе дээрээ даажа абаа...

Дайсанай танктай тэмсэхэ гол зэбсэг гээшэ артиллери болоно. Тэрэ тэмсэлэй бодото онол аргань—танкда эсэргүү хүндэ буугаар дүтэ ерүүлжэ, сэхэ буудаха ёһо мүн. Нютагай байдалые хараадаа абажа, газар уһанай хаалта боолтые, инженерна эрдэм хэрэглэн, танкда эсэргүү хамгаалалга эмхидхэхэ, мүн артиллериин буудалга хангаха ябадал болоно.

...Дайнай жэлнүүдтэ би танкда эсэргүү олон тоото артиллеристнүүдтэй уулзааб. Зүгөөр буряад арадай алдарта хүбүүн, М. В. Фрунзын нэрэмжэтэ академиие дүүргэһэн гвардиин полковник Б. Б. Борсоевтой уулзаһан ушарни намда хэзээшье мартагдахагүй. Түрүүшээр полкые командалжа ябахадаа, хожомынь танкда эсэргүү 11-хи, 7-хи тусхай гвардейскэ артиллерийскэ бригаднуудые хүтэлхэ үедөө гвардиин полковник Борсоев айхабтар үндэр ехэ үзэл суртаалай, танктай тулалдаа хэхэ гайхамшагта шадабари мэргэжэлтэй байгаа. Ямаршье хэсүү сагай дайралдахада, тэрэ сүг дайлалдажа байһан офицернүүд, сержантнууд болон солдадуудайнгаа зоригые үргэдэг, тиигэжэ заатагүй дайсанаа дарадаг юм һэн.

Курск дүхэриг дээрэхи тулалдаануудта, Днепр мүрэнэй баруун эрьеые сүлөөлхэ үедэ, Львов-Сандомирай, Карпат-Дуклинай, Сандомир-Силезиин гайхамшагта шанга байлдаануудта гвардиин полковник Борсоевой командалга доро танкда эсэргүү сэрэгшэдэй дайшалхы ажал ябуулгынь алдар солоо ходолоо задалжа байгаа.

Эхэ орондоо үнэн сэхэ коммунист сэрэгшэ В. Б. Борсоев 1945 оной мартын 8-да эрэлхэг зоригтойгоор унаһан байна. Гэбэшье тэрэнэй дайшалхы хэрэгые үргэлжэлүүлэн, танкда эсэргүү 7-хи тусхай гвардейскэ истребительнэ артиллерийскэ бригадын сэрэгшэд өөһэдынгөө тугые Берлин хүрэтэр нэрэтэй түрэтэйгөөр үргэжэ ошоо.

Эсэгэ ороноо хамгаалгын Агууехэ дайнай жэлнүүдтэ совет патриот, гвардиин полковник Борсоевой гаргаһан алдарта шэн габьяае дурсан, коммунизм зохёон байгуулха залуу үетэн амгалан ажалда зоригжохо, хэрэгтэй болоо һаань, дайндашье ульгэр жэшээень гаргаж абаха байха гэжэ һанагдана.

Хожомоошье танкда эсэргүү артиллериин үүргэ ехэ байха гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Мүнөөнэй армида танк болон бронемашинанууд тон олон юм. Тиимэһээ тэдээндэ эсэргүү мүн лэ янза бүриин зэбсэг—артиллери хэрэглэгдэхэ ёһотой. Добтолхо дайшалхы оньһон техникэеэ хүгжөөхэтэеэ хамта дайсанай нимэ техникэдэ эсэргүүсэхэ зэбсэг хэрэгсэлые мүн урагшатайгаар лэ хүгжөөхэ, дайн байлдаануудта үндэр ехэ амжалта түйлаха гэдэгнай үнэн шуу. Теэд гансахан лэ гайхалтай оньһон техникэ гээшэ бүхы илалтые хангажа шадахагүй байһаниинь мэдээжэ. Харатан дайсанаа дараха хэрэгтэ Советскэ Союзай хоёр дахин Герой В. С. Петров, Советскэ Союзай Герой В. Б. Борсоев болон бусад баатарнууд шэнги шэн зоригто хүнүүд хэрэгтэй. Үндэр үзэл сурталаар зэбсэгжэһэн, эмхидхэлэй талаар айхабтар хурса мэргэн бэлиг шадабаритай, баатар зоригтой ниимэ хүнүүд буу зэбсэгэйнгээ, бүхы сэрэгэйнгээ дайшалхы ябуулгые улам һайнаар шиидхэжэ шадаха, тиин хэдышье хүндэ хүшэр эрхэ байдалда илалта түйлаха байна бшуу.

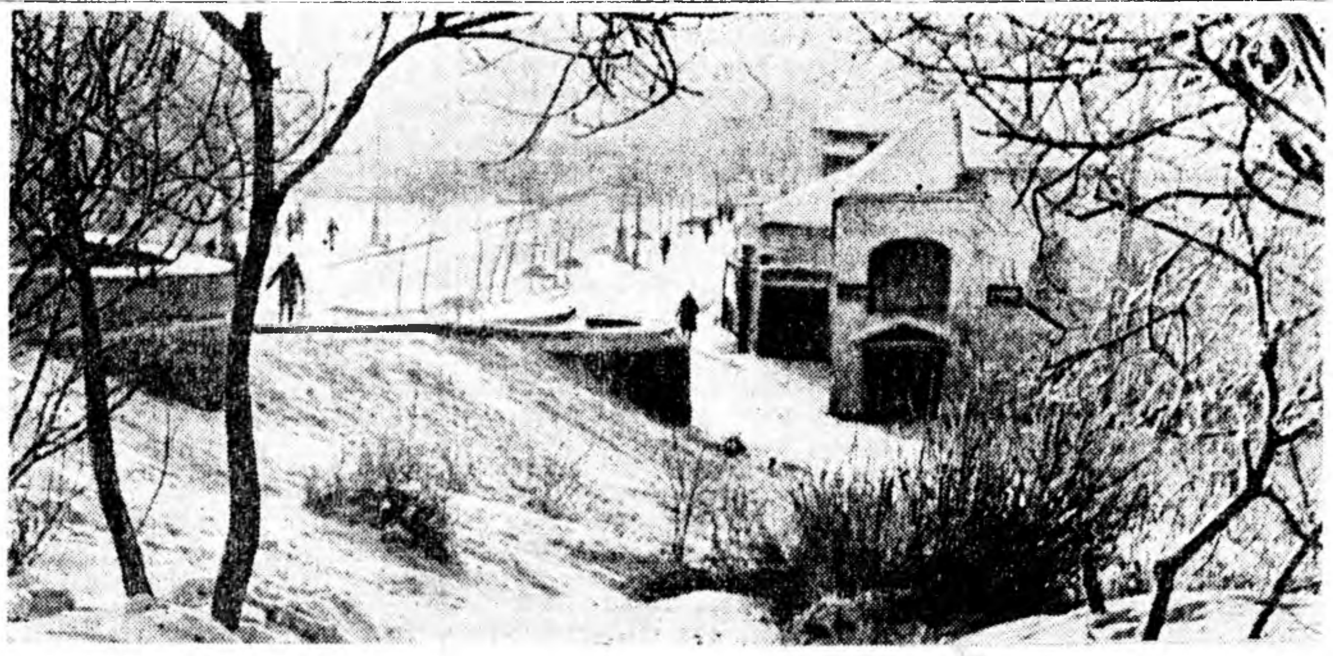
П. КУРОЧКИН,
профессор, армиин генерал, Советскэ Союзай Герой.

ШЭНЭ ШҮЛЭГҮҮДҺЭЭ

ГАВАНА

Гавана...
Гавана гэлсээд лэ,
Гаванын гавань тухайда
Бултандаа дуулаха дуратай юм.
Бүхы далайнуудаар тамарһан,
Уһан дээр
Үтэлжэ ябаһан
Үбгэн шоно-морягууд.
Бү мэдэ, юундэшьеб тэрэниие
Булайгаар магтадаг байгаа юм.
Карибска далайн зэндэмэниин
Гайхамшаг ниислэл
хотодонь гү
Олохон дабхар ордонуудай
Ойхонуур гүйлдэһэн
машинануудта гү
Эндэхи архи-ромуудта гү?
Эихэргэн зулгы
эхэнэрнүүдтэ гү?
Томонууд мүшэтэ һүниинүүдтэ
Толгойгоо эрьежэ болоо гү?..
Гэнтэ
Галабай эрьеһэндэл,
Галта жэлнүүд үнгэрбэ.
«Гранма»—хубисхалай онгосо
Гаванада якоряа хаяба.
Тэрэнэй тэмсэл эршэтэй.
Түби дайдаар суурхаба.
Ямаршье юумэтэй жэшэшэгүй
Аялга дуугаар сууряатаба.
Эндэһээ пароходууд абаашана
Эрхэ сүлөөтэ аялгые.
Газар дэлхэй дуулана
Гаванын маяк тухайда!..

Ц. ЖИМБИЕВ.

Байгалаймнай үмэнын жабартай хүйтэн үбэл һүү... сөөр гааража, сэн бүнгөөр, үдхэн саһаар ой тайгын мод... үйлсэнүүдые хушаад лэ хононо. Теэд дулаанай амин... байна...

П. ЯХНОВ...
фото...

ПРОЗО

Гарма-Доди ДАМБАЕ...

ҺУЛА ҺАЛАБА

«Булагта» гэжэ нютагта ангуушанай һэдэбтэй Намжил гэлсүүлдэг хонишон намаржаанда бууба.

Намжилай түрэһэн аха колхозой центртэ «Москвич» машинатай, шэнэ модон гэртэй, дүүдээ орходоо баян һуудаг һэн. Намжил энэ үдэр центр ошожо, ямар бэ даа хэрэг гарахадань, ахаһаа машиныень эрибэ. Тиихэдэнь: «Эб дэхэш! Жолоошоной үнэмшэлгэгүй хадаа захын лэ милицидэ абтахаш!» — гэжэ ахынгаа хэлэхэдэ, хороо бусалжа: «Яба, харамнажал байгыш даа. Шинии тухай машинатай бологдоно бэзэ»,—гэжэ досоогоо һанаад, гэртээ үдэшэлэн бусаба.

Намжилай гэртээ ороходонь, шара һамганиинь галайнгаа зүүн тээ уруу дуруу һууба.

— Хониндомнай шоно ороо. Минии хараһаар байтарни гурбан хони гүйдэлдөө бажуужархёо. Намайе шадалаараа баһажа, тээ саана ошоод хэбтэшэхэдэнь, ургаараа шабхадахаһаа нааша туужа холодхооб,— гэжэ тэрэ үбгэндөө хэлэбэ.

— Юун холо ошохонь һэн бэ даа. Үглөөдэр гэрэнние бурханайнь орондо ябуулна аабзаб,—гэжэ, зайжа үгы байһан зэмэтэй Намжил бэеэ сагаалан, бардам лизаар хэлэбэ.

Намжил үдэшын эдеэ хоол бариһанай һүүлээр, буугаа аршажа сэбэрлээд, дари, туулгаяа шудхажа, һомоёо бэлдээ һэн. Үглөөгүүр эртэхэн бодоод, һамганайнгаа хэлэгшэ зүг тээшэ сабидар бууралаа бүншүүлэн, сүйд хэһэн шоно бэдэржэ гараба.

Үдэшын наранай нилээд доро ороһон хойно ямаршье ан барягүй, эсэшэһэн Намжил сабидар бууралаа гэр тээшэнь бүншүүлбэ. Намжилай унданшье хүрэшоо. Теэд тэрэнэй толгойһоо: «Яажа ялаа түлэхэбиб»,— гэһэн бодол гаранагүй.

Гэнтэ хадын үбэр өөдэ Намжилые обёороогүй юумэндэл халтар хара үнэгэн аалихан хулгана агнаһаар гаража ябаба. Тэрэ хадын хярхаг дээрэ угтажа һууха һанаатай сабидар бууралайнгаа ама залахадань, халтар хара үнэгэн хотиролдон, шүүрэй үбэр багта хэбтэшэбэ. Намжил моринойнгоо ама татаадхиба.

«Байза», энэ халтарай арһанай наймаан б... нии баяжаха сохом. Яажа түргэн баяжаха ё... түрүүн гурбан поршоонхотой болохо байна. Т... рэхэ. Адагынь арбан зургаае гаргаха. Тэд... хаб. Хойто жэлынь мүн лэ арбан зургаа.—Т... тараа Намжилай хамар үрбэгэнөөд абаба.— би баяжаха хүн ха юмбиб. Шүдхэрэй, тэрэ а... нышшье гуйха эрихэеэ болихоб. Хүн наһан... дахин үгырхэ, нэгэ дахин баяжаха гэлсэдэг... бии ха юм. Одоо, аза талаамни, эрьехэ нар... шэ юм гү. Ото үри шэридэ орожо ябаха һэ... жэ толгойдоо бодон, буугаа үргэхынгөө т... хамарынь үрбэгэнөөд:

— Аап-чии! — гэжэ шанга гэгшээр пайта... нюдөө анижархёо бэлэй.

Тэрэ буудаһаншье юумэ байхагүй — нюд... тээ холо, хоёр аматын хүрэхэгүй газарта ха... үнэгэн хагдарһан ногоон дээгүүр һүүлээ хо... шэдэлэн гүйжэ ябаба. Хадын хярхаг дээр... халтар хара Намжилые наада бариһандал со... һуняагаад, аалихан шэрэнги шабха руу шо...

ТАНИЛСАГТЫ:

Василий НОЗДРЕВ

Брянска областиин хүдөө нютагай хүбүүн Василий Ноздрев хүдөө бэшэгшэ байһан юм. Тэрэ түрүүшынгээ заметкэ, анха түрүүшынгээ шүлэгүүдые эсэгынгээ модон гэр соо бэшэһэн түүхэтэй. 1930 ондо Москвагай гүрэнэй университедэй рабфакта ороо һэн.

1941 ондо тэрэ диссертацияа хамгаалаад, Москва хотые хамгаалалсахаа мордоо бэлэй. Мүнөө тэрэ физико-математикын эрдэмэй доктор болонхой. Гэбэшье анханайнгаа дурлаһан уран зохёолые орхидоггүй. Тиин манай урагшаа дабшалгада һаад түбэг татадаг хүнүүдые шоо үзэжэ, шобото хараһан басниннуудые олоор бэшэнхэй. Мүнөө Василий Ноздревой арбаад басни «Байгал» журналда хэблэгдэхэ.

ХОЁР БАСНИ

БААБГАЙ БА БОРБИЛОО

Хүгшэнөө голуулаад Баабгай
Хүбшэдөө бусажа ерэбэ.
«Ажаһууха зүбшөөл үгыт»,—гэжэ,
Арсаланда мэдүүлгэ бэшэбэ.

Албан газартань эльжээндэ
Аяар һара соо ябабал даа.
Баабгай бүдүүн Арсалантай
Бараалхахаа одоо оробол даа.

— Анда хани нүхэртөө би
Аргынь олохол байгааб, тэжэ
Хүбшэдэм байра үсөөн лэ,
Хүлисыш даа намая,— гээд.

Арсалан ноён ууугарба.
Аалихан Баабгай сухариба.
Газаа гараад, Баабгай
Гансаараад гархяа ябалай.

«Хамаг түсэбни бутараа.
Хайран нэрэмни унтараа.
Уер уһанда орожо.
Ухэхэл болоо...» — гэжэ

Сухэрһэн Баабгай үгэлбэ,
Сөөрэм тээшэ шэглэбэ.
Харан гэһээнь — урдаһаань
Халтар Үнэгэн ерэбэ ха.

— Үй, Баабгай, баарһамни.
Үбшэлшоо гүш? — гэбэ ха.
— Үнэгэн, бишни газардааб,
Үйлөө үзэжэ мухардааб.

Хүбшэдөө байрлахым Арсалан
Хүрэһөөр намда арсабал.
— Бэшээшэнь хэн бэ?
— Борбилоо.

— Эй даа, Баабгай, үбшэн
ха...
Эдилэг Борбилоодо бароула,
Эрхимээр хэрэгыш бүтээхэл.
Баабгай бэшээшэдэ ороохо үгэй,
Байратай болоо гэрэ удаангүй.

АРСАЛАН ХУЛГАЙШАН ХОЁР

Ойн амитад һүүлэй үедэ зободог болобо:
Ойро дүтүүр тонуул дээрмэ олошорбо.
«Албатадаа яажа аюулһаа хамгаалхаб?» — гэжэ
Арсалан хаан бодолгото болоо һэн гэхэ.

Хуу бараниинь сэхэ руунь хөөрэлдэхэ гээд,
Хулгайша Үнэгэниие ангуудай хаан ерүүлээд,

Айлшаниие угтаһан мэтэ урижа нүхэндөө
Айхабтар һайнаар тэрэниие зада хүндэлөө.
Үнэгэнтэй уулзаһан тухайм һураг суу
Үргэн ой соо тараг гээд тэрэ бодоо бшуу.
Тахяагай мяха эдижэ Үнэгэнэй садахада,
Таатай хөөрэлдөө Арсаламнай хэбэ һэн ха даа.

«Ой талынгаа амитадые хадын орой гаргахам,
Ондоо һайн байдалаар албатадаа хангахам,
Одоол тинхэдээ жаргахабди бултадаа!» —
Омогтойгоор Арсаламнай һониноо дуулгабал даа.
Хоншоороо шонтойлгон Үнэгэн хаанние соносоно,
Хоёр нюдэндэнь баярай галхан носсно.
Эбтэйгээр хөөрэлдэжэ, үүр сайлгахашье
байгаа —

Энэ үедэ Арсалан бэеэ заһахаа харайгаа.
Арсаланай үгыдэ Үнэгэн ханзынь тайлаад,
Алта мүнгынь, һомо бууень хулгайлаа.
«Арсаламнай манай халибай нүхэр!» — гээд,
Аржагар томоор үүдэн дээрэнь бэшээд,
Ара үүдээр һанаа амарханаар гараад,
Арилшоо һэн ха тангархыса тангараад.

Одоо минии һанахада, нимэ зүйл болохотой:
Ондоохоноор хулгайшанда хандаха ёһотой!

ХАРААСГАЙ

Бадма-Базар НАМСАРА...

ТЕТРАДИИН ГОМДО...

Би Алас-Дурна зүгэй саарпанай фабрикада түрөөб. Тэндэ намайе хүхэ сааһан дахаар хубсалуулаад, олондо мэдээжэ «Тетрадь» гэжэ нэрэ үгөө һэн. Бэшэ олон нүхэдтэймни танай Байгалай үмэнэхи нютаг эльгээһэн юм. Маниие Шэтэдэ буулгаад, Ага ябуулба гээшэ. Ага ерэхэдэмнай, Нарһата нютаг ошогты, танил нүхэдтнай хүлеэжэ байна гээ бэлэй. Нарһата ерэжэ, магазинда буубабди. Наймаашан Дамбаин нарин зохидоор ябталан табяад, маниие захаһаамнай худалдажа эхилбэ.

Нюһаяа татаһан, нойтон хамартай, тооһон соогуур хульбэржэ үнгэ зүһөө алдаһан үмдэ, самсатай хүбүүн хоёр мүнгэ гаргажа, намайе худалдан абаад, хахаржа ябаһан хорхитор хара сүүмхэ руугаа хэжэрхибэ гээшэ.

Үдэшэлэн мэдэхэдэмни, минии эзэн бологшо хүбүүн Жотой гэжэ нэрэтэй байба. Эжынь: «Жотой, зомгоохо оруула гээ бэшэ һэн гүб?»—гэжэ байжа гэмэрээ һэн.

Эзэн Жотоймни үдэшэлэн сүүмхэһээ намайгаа гаргаһан бэеэрээ даха дээрэмни гаршаг бэшээб гэжэ һаланшагаар һарюу мурюугаар эрээлжэрхибэ. Арай гэжэ эхин түрүүн нээхэдээ, түрүүшымни хуудаһанай доодо шэгшэгые бэхэтэй гараараа барижа, гарайнгаа хээ халдааба. Тиинһэн бэеэрээ хам-хум гээд, хара сүүмхэ руугаа хэдэн хуушан тетрадьнуудтайгаар хэжэрхибэ. Үзэмжэгүй болоторoo үнгэгдэшэһэн, өөхэ тоһоной, хирэ борын үнэр танар болоһон хэды тетрадьнуудай хоорондо ойгоо гутан хонохо баатай болоо һэм.

Үглөөдэрынь хэшээлдээ ошобо гээшэбди. Түрүүшын урогто эрод хэлэн байгаа ха, намаяа эзэмни гаргаад, һархагар юумэн һууна. «Антонина Петровна ерэбэ, ерэбэ»,—гэлдээд, үхибүүд абяагүй болон һуунад.

Ород хэлэнэй багша Антонина Петровна огсомоор алхалаад орожо ерэбэ. Гэрэй даабари шалгалган боложо: «Марханов!»—гээд багша дуудаба. Дуудахадань минии эзэн Жотой бодожо ерэбэ. Даабаряа дүүргээгүй байгаа хаш, толгойгоо һабардан һабардан доошоо хараад, нюһаяа татан байшоо һэн. Тиихэдээ: «Битнай Марханов Жотойн ород хэлэнэй тетрадь боложо шиидээ ха юмбиб даа»,—гэжэ ойлгобоб.

Хэшээлшье үргэлжэлжэ, һара, үдэр, темэ бэшэлгэн болобо. Ул...ражнеил дүүргэжэ ба... рүүшымни нюур дээ... һаажархижа, нишэ ти... толбо бии болгожор...

Түрүүшын үдэрһөө... нуутайжа, өөхэ тоһо... рын үнэр танарта да... луу шэгшэгүүдни ... эхилээ һэн. Нэгэ үдэ... хымни дотор талада н... тэй амитан зурагдаш... Амаралтын үдэр эзэ... нэгэ нүхэртөө бэшэг ... шиидээ юм гү, һүүлш... даһа шуу татан абаад, ... бэ хэбэртэй. Хожомы... лэнэй шалгалтын хүд... лоходо, тэрээгээрээ т... радяа мартаһан байба... мининнгээ дундахи х... хобхо татан абаад, ... хүдэлмэри хээ һэн.

Хэдэн дахин шалга... доо, бүтэн улэһэн х... гүүрни улаа нэлээ ал... дэглэгдэжэ, хоёр «3», ... сэгнэлтэнүүдтэй болоо... хад хуудаһан бэшэгдэ... хахинадаг хабхагтай ... оёорто хаятай хэбтэ... юрэдөө сааһан бэлэд... тушаагдажа. дахин хү... бэе бэелээд, нарин н... гарта ороxo аабиб»,—... һанаан. һүниин зүүд...

Редактор
Ц. Ц. ЦИБ...

Гор. Улан-Удэ, ти... равления по печати ... Министров БурАССР. Н-01365. Зак...